

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Ὑπὸ

ΙΩΑΝΝΙΝΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ

Εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνικὴν οἰκονομίαν, τὴν ἐγχρήμα-
τον λεγομένην οἰκονομίαν, τὰ οἰκονομικὰ ἀγαθὰ καταλαμβάνου-
ν ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ ἰκανότητος αὐτῶν πρὸς μετατρο-
πὴν εἰς χρήμα, ἀναλόγως τῆς Market ability, ὠρισμένην σειρὰν
εἰς κλίμακά τινα ἣτις δύναται νὰ ὀνομασθῇ κλίμαξ τῆς ρευστό-
τητος. Τὴν ὑψηλοτέραν βαθμίδα εἰς τὴν κλίμακα αὐτὴν κατέ-
χει τὸ θέσιν διεθνοῦς νομίσματος ἐπέχον μέταλλον τ. ἔ. ὁ χρυ-
σός, τὴν κατωτέραν δὲ τοιαύτην τὰ πρακτικῶς ἀδιάθετα ἢ
ἀζήτητα ἀγαθὰ πάσης μορφῆς, ὡς εἶναι π. χ. τὰ non valeurs
εἰς ἀγορὰς χρηματογράφων. Ἡ ρευστότης κατὰ
ταῦτα ἀναφέρεται εἰς τὸν βαθμὸν εὐχε-
ρείας μεθ' ἧς ἀγαθόν τι δύναται νὰ μετα-
τραπῇ εἰς χρήμα.

Ὁ ὅρος ρευστότητος χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ οἰκονομικῇ
βιβλιογραφίᾳ ὑπὸ πολλαπλῆν ἔννοιαν. Χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τὴν
ἔννοιαν τοῦ βάρους τῶν ὑποχρεώσεων ὠρισμένης τινος οἰκο-
νομικῆς μονάδος ἐν τῇ κοινωνικῇ οἰκονομίᾳ, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν
δηλαδὴ τῆς «σχετικῆς ρευστότητος» ἢ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς
συγκρίσεως τῶν ρευστῶν εἰς χρήμα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον
εὐχερῶς μετατρεπτῶν μέσων καὶ τοῦ συνόλου τοῦ εἰσοδήμα-
τος οἰκονομικῆς τινος μονάδος, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν δηλαδὴ τῆς
«ἀπολύτου ρευστότητος» κλπ. Κυρίως ὅμως ὁ ὅρος ρευστότης
χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τὴν ἐξῆς διπλῆν ἔννοιαν: Ὡς ρευστό-
της ὑπὸ κοινωνικο-οἰκονομικὴν καὶ ὡς
ρευστότης ὑπὸ ἰδιωτικο-οἰκονομικὴν
ἔννοιαν.

Ἡ πρώτη, ἡ ἔννοια δηλαδὴ τῆς κοινωνικο-οἰκονομικῆς
ρευστότητος, ἀναφέρεται ἐξωτερικῶς μὲν εἰς τὴν σχέσιν
μεταξὺ ὄλων τῶν συγχρόνως εἰς χρήμα (διεθνὲς νόμισμα,
χρυσὸν ἢ συνάλλαγμα) μετατρεπτῶν ὑποχρεώσεων καὶ ἀπαι-

τήσεων ὠρισμένης τινος χώρας ἔναντι τῶν ἄλλων χωρῶν, ἐσωτερικῶς δὲ εἰς τὴν σχέσιν μεταξὺ τῶν ἰδίων καὶ ξένων μέσων τοῦ συνόλου τῶν οἰκονομικῶν μονάδων ἐθνικῆς τινος οἰκονομίας ἢ ἀκόμη εἰς τὴν σχέσιν μεταξὺ τοῦ ποσοῦ τῶν ἐν δεδομένῳ χρόνῳ ὑφισταμένων βραχυπροθέσμων καὶ μακροπροθέσμων ὑποχρεώσεων ἐν τῇ κοινωνικῇ οἰκονομίᾳ. Ἡ ρευστότης ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ἀναφέρεται ἐπίσης εἰς τὴν ἱκανότητα τῶν τραπεζῶν χώρας τινος ὅπως ἐν δεδομένη στιγμῇ προθοῦν ὄλαι ὁμοῦ εἰς μετατροπὴν τοῦ ἐνεργητικοῦ αὐτῶν εἰς χρῆμα. Ὡς φυσικῶς ἀδύνατος, ἡ ρευστότης τοῦ ὅλου συστήματος τῶν τραπεζῶν εἶναι καθ' ἑαυτήν, ὅπως ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Hahn, ἀνύπαρκτος «διότι τὰ ὑπὸ τῶν χρεωστῶν — πιστωτῶν — ἐν τῇ ἐθνικῇ οἰκονομίᾳ, δυνάμει τῶν χορηγηθεισῶν πιστώσεων ἀποκτηθέντα ἀγαθὰ.....κατὰ τὸ μέγιστον αὐτῶν μέρος, ἢ ἔλαβον μορφήν διηνεκοῦς παραγωγικῆς ἐγκαταστάσεως ἢ εὐρίσκονται εἰς κατάστασιν ἐπεξεργασίας ἀκατάλληλον πρὸς κατανάλωσιν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καθίστανται ταῦτα διὰ τρίτους.....μὴ κατέχοντας παραγωγικὰς ἐγκαταστάσεις ἢ παραγωγικὰς ἱκανότητας ἀχρησιμοποίητα καὶ ἄνευ ἀξίας. Μία τοιαύτη ρευστοποίησις θὰ ἐσημεινε συνεπῶς συντριβὴν ὄλων τῶν οἰκονομικῶν μονάδων»¹.

Ἡ δευτέρα, ἡ ἔννοια τ. ἔ. τῆς ἰδιωτικο-οικονομικῆς ρευστότητος ἀναφέρεται γενικῶς μὲν εἴτε εἰς τὴν σχέσιν μεταξὺ τοῦ συνόλου τῶν ὑποχρεώσεων — τοῦ παθητικοῦ — οἰκονομικῆς τινος μονάδος καὶ τοῦ συνόλου τῶν ἀπαιτήσεων — τοῦ ἐνεργητικοῦ — αὐτῆς, εἴτε εἰς τὴν σχέσιν ἀφ' ἑνὸς τῶν ἀμέσως ἀπαιτητῶν ὑποχρεώσεων καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν εἰς χρῆμα διαθεσίμων τῆς καὶ ἀμέσως εἰς χρῆμα μετατρεπτῶν ἀπαιτήσεων αὐτῆς, εἰδικώτερον δὲ εἰς τὸν χρόνον τὸν ὁποῖον τὰ ἐν τῇ παραγωγικῇ ἢ ἐπιχειρηματικῇ διαδικασίᾳ εὐρισκόμενα ἀγαθὰ πρόκειται νὰ διανύσουν μέχρις ὅτου φθάσουν εἰς τὸ τελικόν των στάδιον, μέχρις ὅτου δηλαδὴ μετατραποῦν εἰς χρῆμα². Ὑπὸ τὴν εἰδικωτέραν αὐτὴν ἔννοιαν πρόβλημα ρευστότητος δὲν τίθεται ἐφ' ὅσον ὁ ρυθμὸς τῆς διαδικασίας τῆς παραγωγῆς εἶναι ὁμαλός. Πρόβλημα ἐν προκειμένῳ ἀνακύπτει μόνον εὐθὺς ὡς τὰ

¹ Albert Hahn, Volkswirtschaftliche Theorie des Bankkredits σελ. 55 Tübingen 1930.

² Ἴδε Wilhelm Rieger, Einführung in die Privatwirtschaftslehre Nürnberg 1928, σελ. 263.

ἐν τῇ ἐπιχειρηματικῇ διαδικασίᾳ εὕρισκόμενα ἀγαθὰ δὲν μετατρέπονται μὲ τὸν ἀναμενόμενον ρυθμὸν εἰς χρῆμα εἴτε λόγῳ ἐπιβραδύνσεως τῆς διαδικασίας τῆς παραγωγῆς εἴτε λόγῳ ἀδυναμίας διαθέσεως τῶν ἐξ αὐτῆς ἐξερχομένων προϊόντων, εἴτε λόγῳ καθυστερουμένης ἀντιπαροχῆς (ἐπὶ πωλήσεων ἐπὶ πιστώσει). Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ἡ οἰκονομικὴ - ἐπιχειρηματικὴ μονὰς περιέρχεται εἰς ἀδιέξοδον καὶ δὲν δύναται νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν κύκλον χρῆμα - ἀγαθὰ - χρῆμα, ὡς φυσικὸν δὲ χάνει αὕτη καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς πάσης μορφῆς ὑποχρεώσεις της.

Ἡ ἰδιωτικοοικονομικὴ ρευστότης ὑπὸ τὴν εἰδικωτέραν ὡς ἄνω ἔννοιαν ἀναφέρεται κατὰ ταῦτα εἰς τὴν σχέσιν ἣτις ὑφίσταται μεταξὺ τῶν ὑπὸ ποικίλας μορφᾶς ἐμφανιζομένων περιουσιακῶν στοιχείων οἰκονομικῆς τινος μονάδος ἅτινα εὕρισκονται εἰς διάφορα στάδια ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς μετατροπὴν εἰς χρῆμα (ἐγκαταστάσεις — πρῶται ὕλαι — ἡμιέτοιμα προϊόντα — ἐμπορεύματα — ἀπαιτήσεις — μετρητὸν χρῆμα) καὶ ἡ ὁποία σχέσις ποικίλλουσα πάντοτε ἀναλόγως τῆς διαρθρώσεως ἐκάστης οἰκονομικῆς μονάδος εἶναι δηλωτικὴ τοῦ βαθμοῦ τῆς κανονικῆς ἢ μὴ λειτουργίας τῆς οἰκείας οἰκονομικῆς - ἐπιχειρηματικῆς μονάδος.

Ἐν τῇ θεωρίᾳ ἀπετέλεσεν ἀρχὴν ὅτι αἱ ὑποχρεώσεις οἰκονομικῆς τινος μονάδος πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις ταύτης. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ὀρθὴ καθ' ἑαυτὴν ἐφαρμόζεται ἐπὶ πάσης οἰκονομικῆς μονάδος, καθ' ὅσον πᾶσα οἰκονομικὴ μονὰς ἢ ἐπιχείρησις «ἣτις συνῆψεν ἐπὶ παραδείγματι ἐν δάνειον ἐξοφλητέον μετὰ τρίμηνον, ὀφείλει νὰ διαθέτῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκπνοῆς τῆς προθεσμίας τοῦ δανείου τὸ ἀπαιτούμενον διὰ τὴν ἐξόφλησιν αὐτοῦ χρηματικὸν ποσόν»¹, ἰσχύει ὅμως εἰδικώτερον προκειμένου περὶ οἰκονομικῶν μονάδων βασιζομένων προεχόντως ἐπὶ ξένων μέσων καὶ τοιαῦτα εἶναι αἱ τράπεζαι, τὰ ἰδρύματα δηλαδὴ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα παρέχουν πιστώσεις διὰ ξένων παρ' αὐτοῖς συγκεντρουμένων ἢ δι' αὐτοτελῶς ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων δημιουργουμένων μέσων. Ἀξιοσημείωτον τυγχάνει ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν ἐκφράζεται συνήθως ἐν τῇ πράξει προκειμένου περὶ

¹ Felix Somary, Bankpolitik, Tübingen 1934 σελ. 223.

τῶν ὑποθηκικῶν τραπεζῶν καὶ τῶν ἀσφαλιστικῶν ὀργανισμῶν — οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐξομοιοῦνται ἐξ ἀπόψεως οἰκονομικῆς ὀργανώσεως πρὸς τὰς Τραπεζάς — μολονότι εἰς τὰς κατηγορίας ταύτας ἰδίως ἐπιτυγχάνεται πλήρης ἐναρμονισμὸς παθητικῶν καὶ ἐνεργητικῶν ἐργασιῶν: ἡ σχέσις προθεσμίας λήξεως ἐπὶ παραδείγματι μεταξὺ ὑποθηκικοῦ δανείου καὶ ὑποθηκικῆς ὁμολογίας δὲν ἀποτελεῖ ἐν τῇ πραγματικότητι εἰ μὴ σχέσιν ὑποχρεώσεων καὶ ἀπαιτήσεων, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ σχέσις αὕτη ἐκδηλοῦται, καθίσταται δηλαδὴ ἐπικαιρος μετὰ παρέλευσιν μακρᾶς προθεσμίας, προθεσμίας δεκαετηρίδων. Ἐκ τῆς διαφορᾶς δὲ ἀκριβῶς αὐτῆς ἐξηγεῖται καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς «ρευστότητος» εὐρίσκει ἀποκλειστικὴν σχεδὸν ἐφαρμογὴν εἰς τὰς ἐκδοτικὰς τραπεζάς καὶ τὰς τραπεζάς καταθέσεων ἢ πιστωτικὰς τραπεζάς.

Αἱ δύο αὗται κατηγορίαι τραπεζῶν δὲν δύνανται νὰ προσθλέψουν μετὰ βεβαιότητος εἰς τὸ χρονικὸν σημεῖον κατὰ τὸ ὁποῖον αἱ ὑποχρεώσεις τούτων θὰ καταστοῦν ἀπαιτηταί. Αἱ ἐκδοτικαὶ τράπεζαι δὲν δύνανται νὰ γνωρίζουν πότε καὶ εἰς ποίαν ἔκτασιν θὰ προσαχθοῦν αὐταῖς πρὸς μετατροπὴν τὰ ἐν κυκλοφορίᾳ εὐρισκόμενα τραπεζογραμμάτια, ὅπως καὶ αἱ τράπεζαι καταθέσεων δὲν δύνανται νὰ προσδιορίσουν τὸν χρόνον καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν ἀναλήψεων ἐκ μέρους τῶν καταθετῶν αὐτῶν. Καὶ τοῦτο διότι «ὁ χρόνος ἐκπληρώσεως τῶν ὑποχρεώσεων τῶν τραπεζῶν καταθέσεων καὶ τῶν ἐκδοτικῶν τραπεζῶν δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ προσδιορισίμων αἰτίων ἀλλ' ἔγκειται εἰς τὴν ἐλευθέραν θέλησιν τοῦ κομιστοῦ τοῦ τραπεζογραμματίου καὶ τοῦ καταθέτου, τῆς ὁποίας ἡ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ἐκδήλωσις δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ μετ' ἀκριθείας»¹. Αἱ τράπεζαι αὗται δύνανται βεβαίως στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς κεκτημένης πείρας νὰ προσδιορίσουν κατὰ τινα προσέγγισιν χρόνον μετατροπῆς τῶν τραπεζογραμματίων καὶ χρόνον ἀναλήψεως τῶν καταθέσεων, ἀλλὰ ὁ προσδιορισμὸς αὐτὸς δὲν δύναται νὰ εἶναι, ὡς ἐλέχθη, ἀκριβής, δι' ὃ καὶ ὑποχρεωμένοι αὗται νὰ εὐρίσκωνται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν εἰς θέσιν ἐπιτρέπουσαν αὐταῖς νὰ ἀντιμετωπίζουν τὰς προβαλλομένας ἀπαιτήσεις, ρυθμίζουν τὴν πολιτικὴν τῶν χορηγήσεων αὐτῶν,

¹ Somary ἐνθ. ἀν. σελ. 139.

εἰς τρόπον ὥστε νὰ διασφαλίζεται ἡ ἀπαραίτητος ρευστότης τῶν ἰδίων καὶ τῶν εἰς αὐτὰς ἐμπεπιστευμένων ξένων μέσων.

Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς ἐκάστοτε ὑφισταμένης ρευστότητος, τὰ μέσα τῶν ἐκδοτικῶν τραπεζῶν διακρίνονται συνήθως εἰς δύο κλάσεις, (first and second line of liquid assets)¹. Εἰς τὴν πρώτην τάξιν περιλαμβάνονται τὰ εἰς χρῆμα καὶ τὰ ἀμέσως εἰς χρῆμα μετατρεπτὰ μέσα (ὁ χρυσὸς καὶ τὰ εἰς μετρητὸν νόμισμα διαθέσιμα, αἱ ἀπρόθεστοι καταθέσεις εἰς τραπεζῆς ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ, τὸ συνάλλαγμα καὶ ξένον νόμισμα ἐν γένει, τὰ τοκομερίδια καὶ αἱ μερισματαποδείξεις φερεγγύων χρεωστῶν καὶ τὰ τοιαῦτα). Ἐν προκειμένῳ δὲν συνυπολογίζονται βεβαίως καθ' ὅσον ἀφορᾷ ἐκδοτικὰς τραπεζῆς αἱ ἀπαιτήσεις τούτων ἔναντι τραπεζῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ αἱ κατηγορίαι ἀποδεικτικοῦ νομίσματος, τὸ χαρτονόμισμα τ. ἔ. καὶ τὰ κέρματα). Εἰς τὴν δευτέραν τάξιν περιλαμβάνονται τὰ μέσα ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ μετατροπὴ εἰς χρῆμα ὑπόκειται εἰς χρονικοὺς καὶ ποσοτικούς περιορισμούς (τὰ γραμμάτια, αἱ ἐπιταγαί, τὰ ἐνέχυρα ἐπὶ ἐμπορευμάτων, τὰ ἐνέχυρα ἐπὶ χρηματογράφων καὶ τὰ τοιαῦτα). Ἡ μετατροπὴ τούτων εἰς χρῆμα συντελεῖται ἢ μετὰ παρέλευσιν ὠρισμένης προθεσμίας, ἢ προκύπτει ἐκ τῆς παρεχομένης δυνατότητος τῆς ἐκποιήσεως αὐτῶν (δυνατότης ἀναπροεξοφλήσεως τῶν γραμματίων, πωλήσεως τῶν χρηματογράφων, τοῦ ἐμπορεύματος). Εἰς τὴν δευτέραν ταύτην περίπτωσιν τὸ μέτρον τῆς ρευστοποιήσεως ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς προβλεπομένης νὰ ἐπιτευχθῆ τιμῆς πωλήσεως. Γενικῶς δὲ δύναται ἐνταῦθα νὰ λεχθῆ ὅτι τὰ μέσα ταῦτα δὲν ἀντιπροσωπεύουν μὲν στοιχεῖα ἐνεργητικοῦ ἐν πάσῃ στιγμῇ καὶ ἀπεριορίστως ρευστοποιήσιμα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν αὐτῶν ἀξίαν, εἶναι ὅμως μετατρεπτὰ εἰς χρῆμα ἐντὸς προθεσμίας ἀνταποκρινομένης πρὸς τὴν προθεσμίαν τῶν ἀντιστοίχων αὐτοῖς παθητικῶν στοιχείων καὶ μάλιστα εἰς τιμὴν ἐπὶ τῇ βάσει πείρας καὶ ἐθίμων ἐξησφαλισμένην.

Ἐκ τῆς σχέσεως μεταξὺ τῶν μέσων τῆς πρώτης τῶν δύο τούτων τάξεων καὶ τοῦ συνόλου τῶν ὑποχρεώσεων των προκύπτει ἡ λεγομένη «πρωτεύουσα ἢ πρωτοβάθμιος ρευστότης», ἐκ δὲ τῆς σχέσεως μεταξὺ τῶν μέσων τῆς δευτέ-

¹ Ἴδε καὶ Γ. Χαριτάκη, Ρευστὰ διαθέσιμα Τραπεζῶν καὶ νομοθεσία Ἀθῆναι 1930 σελ. 17 κ. ἔ.

ρας τάξεως καὶ τοῦ συνόλου τῶν ὑποχρεώσεων προκύπτει ἡ καλουμένη «δευτερεύουσα ἢ δευτεροβάθμιος ρευστότης».

Κέντρον τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος ἐν τῇ συγχρόνῳ πιστωτικῇ οἰκονομίᾳ ἀποτελεῖ ἡ ἐκδοτικὴ τράπεζα. Ἡ τράπεζα αὕτη κατ' ἀκολουθίαν εἶναι ὡς ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς φύλαξ καὶ προστάτις ἢ, διὰ νὰ χρησιμοποiewμεν τὴν ἔκφρασιν τοῦ Weber, «ἐγγυήτρια τῆς ρευστότητος ὀλοκλήρου τῆς πιστωτικῆς ὀργανώσεως»¹ τῆς χώρας. Ἡ ρευστότης τῆς ἰδίας ταύτης, τῆς ἐκδοτικῆς τραπέζης, ἔχει ὅθεν πρωταρχικὴν σημασίαν, τόσον ἐσωτερικῶς ὅσον καὶ ἐξωτερικῶς, ἡ δὲ λυσιτελεῖς διαμόρφωσις αὐτῆς ἀποτελεῖ κοινωνικοοικονομικὸν πρόβλημα πρωτίστης σπουδαιότητος. Τὰ μέσα τῆς ἐκδοτικῆς τραπέζης προέρχονται ἐκ τῆς ἐκδόσεως τραπεζογραμμάτων καὶ καταθέσεων καὶ δὴ καταθέσεων βραχείας προθεσμίας. Τοιαῦται μακρᾶς προθεσμίας εἶναι εἰς ἐκδοτικὰς τραπέζας ἀσυνήθεις. Ἡ ἀποδοχὴ καταθέσεων ἐπὶ μακρᾷ προθεσμίᾳ καὶ συνεπῶς σχετικῶς ὑψηλῷ τόκῳ, θὰ συνεπέφερε καὶ τοποθετήσεις ἀντιστοίχου μακρᾶς διαρκείας καὶ θὰ ἐδυσχέραινε τοιουτοτρόπως τὴν ρευστότητα αὐτῆς. Εἰς πιστώσεις δι' ἀναπροεξοφλήσεως γραμμάτων δὲν προσφεύγει ἡ ἐκδοτικὴ τράπεζα, οὔτε ἀναλαμβάνει ἐνοχὰς ὡς ἀποδέκτης συναλλαγματικῶν. Ἡ πώλησις ἀντιθέτως — ὅπως καὶ ἡ ἀγορὰ — χρηματογράφων ἐν τῇ ἀνοικτῇ ἀγορᾷ, αἱ λεγόμεναι «Open market operations», περιλαμβάνονται εἰς τὸν κύκλον ἐπιδόσεως τῶν ἐκδοτικῶν τραπεζῶν². Εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις προσφεύγει βεβαίως καὶ εἰς πιστώσεις ἐκδοτικῶν τραπεζῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ὡς ultimo ratio ἀπευθύνεται πρὸς ἐξεύρεσιν μέσων — λόγῳ ζημιῶν ἢ γενικῶς πρὸς ἀντιμετώπισιν δυσχερειῶν, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι ὠρισμέναι ἐκδοτικαὶ τράπεζαι, τῆς Γαλλίας, τῆς Ὀλλανδίας, τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ ἔτος 1931/32 — εἰς τὸ κράτος ἢ τραπεζας τοῦ ἐσωτερικοῦ.

Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει, τὰ μέσα αἱ ἐκδοτικαὶ τράπεζαι ἐξευρίσκουν κανονικῶς διὰ τῆς ἐκδόσεως τραπεζο-

¹ A. Weber, *Depositenbanken und Spekulationsbanken. Ein Vergleich deutschen und englischen Bankwesens. München-Leipzig 1938 σ. 73.*

² Ἰδὲ *Report of the committee on finance and industry. (Macmillan Report). London 1931 παρ. 30, 49.*

γραμματίων καὶ ἀποδοχῆς καταθέσεων. Καὶ αἱ δύο μορφαὶ μέσων ἀποτελοῦν δι' αὐτὰς ἀπροθέσμους ἢ βραχυπροθέσμους ὑποχρεώσεις καὶ αἱ δύο ἀποτελοῦν μέσα πληρωμῆς, ὡς τοιαῦτα δὲ ἰσχύουν γενικῶς ὡς αἱ κατ' ἐξοχὴν ρευσταὶ κατηγορίαι μέσων ἐν τῇ κοινωνικῇ οἰκονομίᾳ. Ἡ γενικὴ αὕτη ἐμπιστοσύνη πρὸς τὴν ἐκδοτικὴν τράπεζαν ὡς ἐχεγγυωτάτην, ἐξηγεῖται ἐκ τῆς συνδέσεως τῆς πίστεως αὐτῆς μετὰ τῆς πίστεως τοῦ κράτους καὶ ὀλοκλήρου τοῦ πιστωτικοῦ συστήματος, ἐκ τοῦ ἰδίου δὲ λόγου ἐξηγεῖται, ἀντιστρόφως, ὅτι ἡ πίστις τοῦ ὄλου πιστωτικοῦ συστήματος τῆς χώρας ἐπηρεάζεται βαθύτατα ἀπὸ τὴν πίστιν τῆς ἐκδοτικῆς τραπέζης. Ἐκ τῆς ἰκανότητος αὐτῆς ὅπως ἐν παντὶ χρόνῳ ἀντιμετωπίζει τὰς συναλλαγματικὰς ὑποχρεώσεις τῆς οἰκονομίας διὰ διαθέσεως τοῦ ἐκάστοτε ἀπαιτουμένου νομισματικοῦ μετάλλου, ἐξαρτᾶται εἰδικώτερον ἢ διανομισματικὴ τιμὴ τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος.

Ἐντεῦθεν ἡ σημασία τῆς ρευστότητος τῆς ἐκδοτικῆς τραπέζης ὡς κοινωνικο-οἰκονομικοῦ προβλήματος πρωτίστης ὡς ἐλέχθη, σπουδαιότητος. Ἡ σημασία ταύτης εἶναι ὅμως συγχρόνως μεγάλη καὶ ἰδιωτικο-οικονομικῶς, ἐξ ἀπόψεως δηλαδὴ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐκδοτικῆς τραπέζης ὡς μονάδος ἐν τῷ ἐθνικῷ οἰκονομικῷ συνόλῳ, ἢ ὁποία δὲν καλεῖται μόνον ὡς τοιαύτη ν' ἀντιμετωπίσῃ τὰς ἰδίας τῆς ἐκάστοτε ὑποχρεώσεις, ἀλλὰ εἶναι προωρισμένη νὰ ἐπικουρῇ κατὰ καιροὺς καὶ ἐποχὰς τὴν χρηματογορὰν δι' ἰκανοποιήσεως τῶν ἐκτάκτων ἀναγκῶν αὐτῆς εἰς μέσα πληρωμῆς, ἐκτάκτων ἀναγκῶν κανονικῶς ἐπαναλαμβανομένων (ὡς αἱ κατὰ τὰς λήξεις τῶν τριμήνων ἀύξανόμεναι ἀνάγκαι, αἱ ἐποχιακαὶ ἀνάγκαι π. χ. «Autumnal drain» ἐν Ἀγγλίᾳ κλπ.) καὶ τοιούτων ἀπροσδοκῆτως ἐμφανιζομένων (ὡς αἱ κατὰ τὰς περιπτώσεις πανικοῦ τῆς χρηματαγορᾶς προκύπτουσαι ἀνάγκαι).

Αἱ ἀπαιτήσεις αὗται τῆς χρηματαγορᾶς ἐνετάθησαν ἀπὸ τῆς συγκεντρώσεως τοῦ ἐκδοτικοῦ δικαιώματος εἰς μίαν καὶ μόνην τράπεζαν, ἀπὸ τῆς κατισχύσεως τ. ἔ. τοῦ συστήματος τοῦ ἐκδοτικοῦ μονοπωλίου, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἡ ἐκδοτικὴ τράπεζα ἀπέβη «τράπεζα τῶν τραπεζῶν» καὶ ἡ ρευστότης ταύτης «πηγὴ ρευστότητος» αὐτῶν. Ἀπὸ τῆς συγκεντρώσεως αὐτῆς ἥτις ἤρχισε πολὺ πρὸ τοῦ πολέμου καὶ ἐπεβλήθη βαθμιαίως πανταχοῦ σχεδὸν (διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλβετικῆς Ὀμοσπονδίας, τῆς δημιουργίας καὶ τῆς

ἔξελιξεως τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ συστήματος τῆς Βορειοαμερικανικῆς Συμπολιτείας, τῆς φαινομενικῆς μόνον διατηρήσεως τῆς αὐτοτελείας τῶν ἀπολαυουσῶν ἐκδοτικῶν δικαίωμα Ἐκδοτικῶν Τραπεζῶν ἐν Μεγάλῃ Βρετανίᾳ καὶ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου τῶν «ἐπαρχιακῶν» ἐκδοτικῶν τραπεζῶν (Provinznotenbanken) ἐν Γερμανίᾳ) τὰ μεταλλικὰ ἀποθέματα ἐκάστης χώρας ἐρρυθμίσθησαν κατὰ τὸ «ἐνιαῖον ἀποθεματικὸν σύστημα» περιελθόντα εἰς τὴν ἐκδοτικὴν τράπεζαν διὰ μεταβιβάσεως αὐτῇ ὅλων τῶν μεταλλικῶν ἀποθεμάτων τῶν πιστωτικῶν τραπεζῶν. Αἱ τελευταῖαι αὗται μετέτρεψαν τὸ ἄλλοτε μεταλλικὸν ἀπόθεμα αὐτῶν εἰς πιστώσεις παρὰ τῇ ἐκδοτικῇ τραπεζῇ. Ἡ φροντὶς τῆς ἀσφαλείας νομίσματος καὶ χρηματαγορᾶς ἀπετέλεσεν οὕτω καθῆκον καὶ ἀρμοδιότητα τοῦ ἐκδοτικοῦ ἰδρύματος τῆς χώρας. Τὴν θέσιν ταύτην τῆς ἐκδοτικῆς τραπεζῆς ὡς ὑστάτης πηγῆς ρευστότητος τῆς πιστωτικῆς ἀγορᾶς ἐνίσχυσεν ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς καὶ διαδόσεως τοῦ συστήματος τοῦ κανόνος χρυσοῦ - συναλλάγματος (Gold-Exchange-Standard) ἢ ἀνάκλησις ἐκ τῆς κυκλοφορίας καὶ ἢ παρ' αὐτῇ συγκέντρωσις τοῦ αὐτουσίου μεταλλικοῦ νομίσματος. Διὰ τῆς «ἀποχρυσώσεως» ταύτης τῆς ἐσωτερικῆς κυκλοφορίας ἐξέλιπεν ἡ δυνατότης ἀπωλειῶν μεταλλικοῦ νομίσματος ἢ νομισματικοῦ μετάλλου δι' ἐκροῆς αὐτοῦ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, ἐξέλιπε μὲ ἄλλας λέξεις ἡ δυνατότης προσβολῆς τῆς ρευστότητος τῆς ἐκδοτικῆς τραπεζῆς ἐκ λόγων ἐσωτερικῆς κυκλοφορίας, διετηρήθη ὅμως ἡ δυνατότης αὕτη καὶ μάλιστα εἰς ἠὺξημένην ἔκτασιν — λόγῳ ἀκριβῶς τῆς συγκεντρώσεως — ἐκ λόγων ἀντιμετωπίσεως τῶν ἐξωτερικῶν ἀναλόγως τῶν ἀξομειώσεων τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν καὶ τῶν ἐν γένει μεταπτώσεων τοῦ ρυθμοῦ τῆς οἰκονομίας κυμαινομένων ὑποχρεώσεων πληρωμῶν.

Ἡ πρωτεύουσα ἢ πρωτοβάθμιος κατὰ ταῦτα ρευστότης τῆς ἐκδοτικῆς τραπεζῆς δὲν συνίσταται εἰ μὴ ἐκ μέσων ἱκανῶν πρὸς διενέργειαν πληρωμῶν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τοιαῦτα δύνανται νὰ εἶναι: χρυσὸς ἢ συνάλλαγμα (ξένα τραπεζογραμμάτια ἢ καταθέσεις) εἰς χρυσόν. Ἡ ἔκτασις τῶν μέσων τούτων, ποικίλλει ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως τῶν ὑποχρεώσεων τὰς ὁποίας εἶναι ταῦτα προωρισμένα νὰ ἀντιμετωπίσουν δηλαδὴ ἐν προκειμένῳ ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως τῶν ἐκ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν προκυπτουσῶν

ὑποχρεώσεων πληρωμῶν. Ὁ καθορισμὸς ὅμως τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ προκαταβολικῶς οὔτε κατὰ προσέγγισιν, διὰ τοῦτο καὶ ἀνεζητήθη ἀλλαχοῦ ἢ στάθμισις τῶν ὑποχρεώσεων τῆς τραπεζῆς, ἀνεζητήθη ἐν πρώτοις συγκεκριμένως εἰς τὴν ἑκτασιν τοῦ ἐκάστοτε ποσοῦ τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ τραπεζογραμματίων τὸ ὁποῖον καὶ ἐλήφθη ἐν προκειμένῳ ὡς κριτήριον. Τὰ ἐκάστοτε κυκλοφοροῦντα τραπεζογραμμάτια ἔθεωρήθησαν οὕτω ὡς αἱ πραγματικαὶ ἀμέσως ἀπαιτητα ὑποχρεώσεις τῆς ἐκδοτικῆς τραπεζῆς. Εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν δὲ τούτων ἀπέβλεψεν ἡ «Νομισματικὴ Σχολή» (Currency School) ὅταν ἠξίωσε ρύθμισιν ἐκδόσεως τραπεζογραμματίων κατὰ σύστημα προσδίδον εἰς τὰ τραπεζογραμμάτια ὅλας τὰς ιδιότητας τοῦ χρυσοῦ νομίσματος, ὅταν δηλαδὴ ἠξίωσεν ὅπως ἐκδίδωνται καὶ κυκλοφοροῦν τὰ τραπεζογραμμάτια εἰς τρόπον ὥστε ἡ ποσότης αὐτῶν ν' ἀκολουθῇ πάντοτε καὶ νὰ προσαρμόζεται ὅπωςδῆποτε πρὸς τὴν ἐκάστοτε ἐν τῇ χώρᾳ ὑπάρχουσαν ποσότητα χρυσοῦ¹. Ὁ τρόπος οὗτος διασφάλισεως τῆς ἰκανότητος τῆς ἐκδοτικῆς τραπεζῆς πρὸς ἱκανοποίησιν ἀμέσων ἀπαιτήσεων μετατροπῆς τραπεζογραμματίων ἔμελλε ν' ἀποδειχθῇ βραδύτερον ἀνεπαρκῆς, διότι ὡς ἤδη ἀνέπτυξεν ἡ ἑτέρα τῶν δύο ἀσυμβιβάστων βασικῶν κατευθύνσεων τῆς τραπεζικῆς πολιτικῆς, ἡ «Τραπεζικὴ Σχολή» (Banking School), ἄμεσον ἀπαίτησιν οὐδόλως διαφέρουσαν ἐν τῇ οὐσίᾳ τῆς ἀπαιτήσεως ἐκ τραπεζογραμματίων ἀποτελεῖ καὶ ἡ ἀπρόθεσμος ἀπαίτησις ἐκ καταθέσεων. Ἡ ἰκανότης συνεπῶς τῆς ἐκδοτικῆς τραπεζῆς πρὸς ἄμεσον ἀντιμετώπισιν ὑποχρεώσεων θὰ ἔδει νὰ διασφαλισθῇ καὶ ὡς πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην κατηγορίαν ὑποχρεώσεων, τῶν ὑποχρεώσεων τῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ ἀπροθέσμου καταθέτου.

Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν δύο σχολῶν αὐτῶν τῆς Currency καὶ Banking School ἀνεπτύχθη καὶ ἐτροποποιήθη μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἡ τραπεζικὴ νομοθεσία τῶν διαφόρων χωρῶν, βάσει τῆς ὁποίας διεμορφώθησαν τὰ ἐξῆς τέσσαρα συστήματα διασφάλισεως τῆς ρευστότητος τῶν ἐκδοτικῶν τραπεζῶν:

α) Τὸ Ἀγγλικὸν σύστημα ἢ τὸ σύστημα τοῦ σταθερῶς καθωρισμένου ποσοῦ ἀκαλύπτων τραπεζογραμματίων (System

¹ Norman, Palgrave's dictionary of political economy ed. by Henry Higgs. Τόμος 1^{ος} σελ. 472, London 1925.

of the fixed fiduciary issue) κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ ποσότης τραπεζογραμμάτων ἣτις δὲν καλύπτεται ἐξ ὀλοκλήρου διὰ χρυσοῦ καθορίζεται στερρῶς καὶ εἰσάπαξ (ὡς τοῦτο ἐφηρμόσθη διὰ τοῦ τραπεζικοῦ νόμου τοῦ Robert Peel).

β) Τὸ Γαλλικὸν σύστημα ἢ τὸ σύστημα τῆς μεταβλητῶς καθοριζομένης ποσότητος τραπεζογραμμάτων (Maximum absolu des billets en circulation) κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ ποσότης τραπεζογραμμάτων ἣτις δὲν καλύπτεται ἐξ ὀλοκλήρου διὰ χρυσοῦ καθορίζεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐκ νέου (ὡς τοῦτο ἴσχυεν ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1878 μέχρι τοῦ 1928).

γ) Τὸ Γερμανικὸν ἢ καὶ Βορειοαμερικανικὸν σύστημα ἢ τὸ σύστημα τοῦ ποσοστικοῦ καλύμματος εἰς χρυσὸν (System der prozentuellen Golddeckung) κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ ἀκάλυπτον μέρος τῆς κυκλοφορίας τῶν τραπεζογραμμάτων δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνει τὸ διπλοῦν ἢ τὸ ἓν καὶ ἥμισυ τοῦ καλυπτομένου ποσοῦ (ὡς τοῦτο ἐφηρμόσθη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1875 μέχρι τοῦ ἔτους 1914).

δ) Τὸ σύστημα τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν τραπεζογραμμάτων, ἐφ' ὅσον ταῦτα τίθενται εἰς κυκλοφορίαν καθ' ὑπέρβασιν τοῦ ποσοστικοῦ καλύμματος εἰς χρυσὸν (System der Notensteuer) κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλεται δίκην τροχοπέδης κλιμακωτῆ φορολογία ἐπὶ τῶν τραπεζογραμμάτων τῶν καθ' ὑπέρβασιν τοῦ καθωρισμένου ποσοστοῦ καλύμματος ἐκδιδομένων (ὡς τοῦτο ἐφηρμόσθη ἐν Γερμανίᾳ διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1924 τοῦ ὁποίου ἡ ἰσχὺς ἀνεστάλη ἤδη ἀπὸ τοῦ 1932) ¹.

¹ Ἐν τῷ πλαίσιῳ τοῦ ἑνὸς ἢ ἑτέρου τῶν συστημάτων τούτων ἐντάσσονται οἱ σήμερον τὴν ρευστότητα τῶν ἐκδοτικῶν τραπεζῶν τῶν διαφόρων χωρῶν διέποντες κανόνες. Οὕτω συγκεκριμένως :

Ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας : Ἐκδοσις — ἀπὸ 4 Ἰουλίου 1928 — τραπεζογραμμάτων ἄνευ χρυσοῦ καλύμματος κατ' ἀνώτατον ὄριον μέχρι ποσοῦ 260 ἑκατομμυρίων λιρῶν τὰ ὁποῖα καλύπτονται — χωρὶς πρὸς τοῦτο νὰ ὑπάρχη νομοθετικὴ διάταξις — σήμερον κυρίως δι' ἐντόκων γραμμάτων τοῦ θησαυροφυλακίου.

Ἡ Τράπεζα τῆς Γαλλίας : Τραπεζογραμμάτια καὶ ἀμέσως ἀπαιτηταὶ καταθέσεις καλύπτονται κατὰ 35% διὰ χρυσοῦ.

Ἡ Ὁμοσπονδιακὴ Ἀποθεματικὴ Τράπεζα : Τραπεζογραμμάτια κατὰ 40% καὶ καταθέσεις κατὰ 35% καλύπτονται διὰ χρυσοῦ. Εἰς περίπτωσιν μειώσεως τῶν ποσοστῶν αὐτῶν ἐπιβάλλεται φορολογία κατὰ πρόοδον ἀνάλογον πρὸς τὴν μείωσιν. Ἡ ὑποχρέωσις τηρήσεως τοῦ καθωρισμένου καλύμματος δύναται εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις νὰ ἀνασταλῆ δι' ἓνα καὶ ἥμισυ μῆνα ἐπὶ ἐπιβολῇ ἐιδικῆς φορολογίας.

Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπεκράτησεν ἔν τε τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ πρακτικῇ τραπεζικῇ ἄσκοπος διαφωνία στρεφόμενη περὶ τὸ ἐρώτημα : Ποῖον τῶν συστημάτων τούτων ἀνταποκρίνεται πληρέστερον πρὸς τὸν δι' αὐτοῦ ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν. Οἱ

Ἡ Τράπεζα τῆς Γερμανικῆς Ἐπικρατείας: Τραπεζογραμμάτια καλύπτονται διὰ χρυσοῦ καὶ συναλλάγματος κατὰ 40 % ἐξ ὧν $\frac{3}{4}$ διὰ χρυσοῦ. Εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις τὸ κάλυμμα αὐτὸ δύναται ἀποφάσει τοῦ Διευθυντηρίου καὶ τῆς Κεντρικῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς νὰ μειωθῇ κάτω τῶν 40 %. Αἱ ἀμέσως ἀπαιτηταὶ καταθέσεις καλύπτονται κατὰ 40 % δι' ἀπολύτως «ρευστῶν» στοιχείων — κυρίως καταθέσεων παρὰ τραπεζαίαις.

Ἡ Τράπεζα τῆς Ἰταλίας: Τραπεζογραμμάτια καὶ καταθέσεις κατὰ 40 % διὰ μεταλλικοῦ καλύμματος ἐξ ὧν 30 % χρυσός. Εἰς τὸ μεταλλικὸν κάλυμμα ὑπολογίζονται: συνάλλαγμα καὶ καταθέσεις εἰς τὸ ἐξωτερικὸν κατὰ ποσοστὸν ὅμως μὴ ὑπερβαῖνον τὰ 11 %. Εἰς περίπτωσιν μειώσεως τοῦ ποσοστοῦ τοῦ μεταλλικοῦ καλύμματος προβλέπεται ὠρισμένη φορολογία.

Ἡ Τράπεζα τῆς Ρωσσίας: Τραπεζογραμμάτια καλύπτονται κατὰ 25 % διὰ χρυσοῦ, συναλλάγματος καὶ καταθέσεων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ.

Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλβετίας: Τραπεζογραμμάτια καλύπτονται κατὰ 40 % διὰ χρυσοῦ.

Ἡ Τράπεζα τῆς Οὐγγαρίας: Τραπεζογραμμάτια καὶ καταθέσεις καλύπτονται — ἀπὸ τοῦ νόμου ἀπὸ 24 Δεκεμβρίου 1932 — κατὰ 20 % διὰ χρυσοῦ καὶ συναλλάγματος, τὸ ὅποιον ποσοστὸν θὰ αὐξάνεται μέχρι τοῦ ἀνέλθῃ εἰς 33 $\frac{1}{3}$ %.

Ἡ Τράπεζα τῆς Ὀλλανδίας: Τραπεζογραμμάτια καὶ καταθέσεις καλύπτονται κατὰ 40 % διὰ χρυσοῦ.

Ἡ Τράπεζα τῆς Σουηδίας: Ἡ ποσότης «κεκαλυμμένων» τραπεζογραμμάτων δύναται νὰ ἀνέλθῃ μέχρι τοῦ διπλοῦ ποσοῦ τῶν εἰς χρυσὸν ἀποθεμάτων, ἡ δὲ ποσότης ἀκαλύπτων τοιούτων περιορίζεται εἰς τὸ σταθερῶς καθωρισμένον ποσὸν τῶν 125 ἑκατομμυρίων κορωνῶν.

Ἡ Τράπεζα τῆς Πολωνίας: Τραπεζογραμμάτια καὶ καταθέσεις πέραν τῶν 100 ἑκατομμυρίων Ζλότυ καλύπτονται διὰ χρυσοῦ, συναλλάγματος καὶ καταθέσεων εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐξ ὧν ὅμως τὰ 3)4 χρυσός. Εἰς περίπτωσιν μειώσεως τοῦ ποσοστοῦ τούτου εἰδικὴ προοδευτικὴ φορολογία.

Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ὑποχρεοῦται νὰ τηρῇ κάλυμμα οὐχὶ ἔλασσον τῶν 40 % τοῦ ποσοῦ τῶν κυκλοφορούντων τραπεζογραμμάτων καὶ τῶν ἄλλων ὑποχρεώσεων ὅψεως αὐτῆς. Εἰς τὸ κάλυμμα περιλαμβάνονται: χρυσὰ νομίσματα καὶ αὐτούσιος χρυσός, ἐλεύθερον ἐξωτερικὸν συνάλλαγμα χρυσοῦ βάσεως. Ἡ ὑποχρέωσις τηρήσεως τῆς σχέσεως καλύμματος δύναται ν' ἀνασταλῇ ἀποφάσει τῆς Κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς καταβολῆς εἰδικοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ ποσοῦ, καθ' ὃ ἡ κυκλοφορία τραπεζογραμμάτων καὶ αἱ λοιπαὶ ὑποχρεώσεις ὅψεως ὑπερβαίνουν τὸ μέγιστον ἐπιτρεπόμενον ποσόν.

ὑποστηρικταὶ τοῦ ἐνὸς τῶν ἀνωτέρω συστημάτων ἐπεκαλοῦντο ὑπὲρ τούτου εἰδικὰ πλεονεκτήματα, ἐπεκαλοῦντο ἔπι παραδείγματι ἀσύγκριτον καταλληλότητα, εὐχερεστέραν προσαρμογὴν, μεγαλύτεραν ἐλαστικότητα κλπ. καὶ ἀπέρριπτον τὸ ἕτερον ὡς σχετικῶς ἀκατάλληλον, ὡς ἀπροσάρμοστον καὶ ἀνελαστικόν. Ἡ μακρὰ διαφωνία αὕτη ἀπεδείχθη ὅμως, ὡς ἐλέχθη, ἄσκοπος, διότι τὰ συστήματα αὐτὰ δὲν ἀπέβλεψαν εἰμὴ εἰς τὴν καθιέρωσιν ὀρισμένης τινος σχέσεως τραπεζογραμματίων καὶ χρυσοῦ καλύμματος αὐτῶν, ἢ ὁποῖα ὅμως παραμένει κατ' οὐσίαν μόνον θεωρητικὴ, δεδομένου ὅτι εἰς ὅλας τὰς χώρας τὸ εἰς χρυσὸν κάλυμμα εἶναι κατὰ κανόνα ἢ κατὰ πολὺ ἀνώτερον τοῦ ὡς κανονικοῦ διὰ τοῦ συστήματος καθιερωθέντος ποσοστοῦ, ἢ ὀρίζεται δυνάμει συνεχῶν τροποποιήσεων τῶν εἰδικῶν διατάξεων τοῦ οἰκείου συστήματος εἰς πολὺ μικρότερον ποσοστὸν τοῦ ὡς κανονικοῦ ἰσχύοντος τοιούτου. Αἱ διατάξεις τῶν οἰκείων νόμων ρυθμίσεως τῆς σχέσεως τραπεζογραμματίων καὶ καλύμματος ἔγιναν οὕτω κατ' ἀνάγκην «ἀπὸ ὑποχρεωτικαὶ δυνητικά»¹. Οὕτως ἡ πραγματικὴ εἰς χρυσὸν ρευστότητος τῶν ἐκδοτικῶν τραπεζῶν τῶν κάτωθι χωρῶν ἐμφανίζεται κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὡς ἀκολουθῶς:

ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΚΑΛΥΜΜΑΤΟΣ

α) χρυσοῦ

β) χρυσοῦ καὶ ξένου συναλλάγμ. (ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ)
πρὸς τὰ τραπεζογραμμάτια καὶ ἀπροθέσμους καταθέσεις
τῶν Ἐκδοτικῶν Τραπεζῶν²

	1913	1929	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Τράπ. Ἀγγλίας	34.6	27.4	22.4	23.2	34.7	34.1	36.6	46.7	48.3	49.4
> Γαλλίας α)	62.1	47.4	60.6	77.7	78.9	80.4	71.4	59.1	53.4	62.0
Γερμανία α)	42.7	36.7	17.2	18.6	9.4	2.8	2.6	1.0	1.0	0.7
β)	46.8	43.5	20.1	21.1	9.6	2.9	2.7	1.1	1.1	0.8*
Ἀμερικὴ α)	45.8**	64.8	61.8	57.8	53.2	92.6	92.4	93.2	102.5	96.4
Ἰταλία α)	53.7	27.5	34.4	38.2	47.9	40.8	17.4	22.0	21.1	
β)	60.8	54.9	47.6	46.7	49.9	41.3	19.5	22.4	21.3	
Ἑλλάς *** α)	8.6	9.5	18.5	7.4	16.7	18.4	14.5	10.1	8.4	7.3
β)	81.4	46.3	40.7	19.6	36.4	40.7	30.3	26.6	26.5	21.2

* Ἄνευ τοῦ καλύμματος τῆς πρώην Τραπεζῆς τῆς Αὐστρίας.

** Διὰ τὸ 1918.

*** Ἀπὸ τοῦ 1932: χρυσὸς μὲ ἀξίαν σταθεροποιήσεως.
χρυσὸς καὶ καταθέσεις εἰς ἐξωτερικὸν μὲ τιμὰς
τῆς ἡμέρας.

¹ «Aus Mussvorschriften wurden Sollvorschriften». Adolf Weber, ἔνθ. ἀν. σελ. 82

² Ἐκ τοῦ Aperçu de la situation monétaire S. D. N. 1939. Διὰ τὸ ἔτος 1913 ἐκ τοῦ Memorandum sur les Banques Centrales, S. D. N. 1924.

Ἐκ τούτων προκύπτει ὅτι οἰαδήποτε πρόβλεψις μέσου τινος ὡς κανονικοῦ ἰσχύοντος ὄρου καλύμματος τῶν τραπεζογραμματίων εἶναι ἀνεφάρμοστος καὶ ὡς ἐκ τούτου ἴσως περιττή, διότι ὅπως ἤδη παρετήρησεν ὁ David Ricardo καὶ οἱ συντάκται τῆς περιφήμου Bullion-Report, Horner, Huskisson, Thornton — ἡ ποσότης τῶν ἀποθεμάτων χρυσοῦ ἥτις εἶναι ἀπαραίτητος εἰς τὴν τράπεζαν προκειμένου αὕτη νὰ εἶναι εἰς θέσιν ὅπως ἀνταποκρίνηται ἐν παντὶ χρόνῳ εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῆς μετατροπῆς τῶν τραπεζογραμματίων της, ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἐκάστοτε οἰκονομικῶν συνθηκῶν, ἐκ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν καὶ ἐκ τῆς προνοητικότητος τῆς τραπεζιτικῆς πολιτικῆς.

Αἱ ἐν γένει οἰκονομικαὶ συνθηκαὶ τῶν ὁποίων ἀποτελέσματα εἶναι τὸ ἰσοζύγιον τῶν πληρωμῶν εὐνοϊκῶς ἐξελισσόμεναι καθιστοῦν ἀπρόσβλητον καὶ ἰσχυροποιοῦν ἐκάστοτε τὴν ὑφισταμένην σχέσιν ρευστότητος τῆς ἐκδοτικῆς τραπέζης. Ἀντιθέτως ὑπὸ δυσμενῆ ἐξέλιξιν καὶ διαμόρφωσιν οἰκονομικῶν συνθηκῶν καὶ ἰσοζυγίου πληρωμῶν καὶ ἢ ὡς ἢ πλέον ἰσχυρὰ θεωρουμένη ρευστότης, καὶ τὸ κατὰ 100 % καὶ πλέον κάλυμμα, ἀποδεικνύεται ἀνεπαρκῆς. Ἡ γνώμη συνεπῶς τοῦ Somary, καθ' ἣν ἡ ρευστότης τῆς ἐκδοτικῆς τραπέζης κρίνεται ἐκ τῆς ὑφισταμένης «σχέσεως μεταξὺ μεταλλικοῦ ἀποθέματος καὶ κυκλοφορίας τραπεζογραμματίων»¹ δὲν εὐσταθεῖ, διότι ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Weber «ἡ θεωρία ἀπέδειξε καὶ ἡ πρᾶξις ἐπεβεβαίωσεν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ αὐτοῦ..... Ἡ Τράπεζα τῆς Γερμανικῆς Ἐπικρατείας (Reichsbank) ἀντιμετώπισε πλήρως τὰς ὑποχρεώσεις της μολονότι ἡ σχέσις τοῦ χρυσοῦ ἀποθέματος καὶ τῶν τραπεζογραμματίων ὑπεχώρησε μέχρις ἐνὸς ἐντελῶς περιορισμένου ποσοστοῦ»². Κατ' ἀκολουθίαν τούτων ἡ κατάστασις τῆς ρευστότητος τῆς ἐκδοτικῆς τραπέζης χώρας τινος, δὲν κρίνεται οὐσιαστικῶς ἐξ αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς ἐν δεδομένη στιγμῇ ὑφισταμένης σχέσεως χρυσοῦ ἀποθέματος καὶ ἀμέσως ἀπαιτητῶν ὑποχρεώσεων (τραπεζογραμματίων, καταθέσεων), ἀλλ' ἐκ τῆς ὑφισταμένης σχέσεως μεταξὺ ληξιπροθέσμων ὑποχρεώσεων καὶ ἀπαιτήσεων τῆς χώρας, ἥτις ἐκδηλοῦται διὰ τοῦ ἰσοζυγίου τῶν λογαριασμῶν

¹ Somary ἐνθ. ἀν. σελ. 139.

² A. Weber, ἐνθ. ἀν. σελ. 74.

αὐτῆς καὶ ἥτις ἀπετέλεσεν ἰδίᾳ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη κέντρον βαρύτητος τῆς ἐξωτερικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς¹ ἐν ἐπιγνώσει ὅτι ἡ εὐνοϊκὴ ἢ δυσμενὴς διαμόρφωσις αὐτῆς σημαίνει ἐν ταύτῳ καὶ εὐνοϊκὴν ἢ δυσμενῆ διαμόρφωσιν τῆς σχέσεως ρευστότητος τοῦ κεντρικοῦ ἐκδοτικοῦ ἰδρύματος τῆς χώρας.

Ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως ἐξ ἄλλου οἰκονομικῶν συνθηκῶν καὶ ἰσοζυγίου πληρωμῶν δύναται καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐκδοτικὸν ἴδρυμα νὰ ἐπιδράσῃ καὶ μάλιστα κατὰ ποικίλους τρόπους. Δύναται νὰ ἐπιδράσῃ διὰ τῆς δημιουργίας καὶ τοῦ ἐφοδιασμοῦ τῆς οἰκονομίας μὲ πρόσθετον δημιουργικὴν τὸ κοινωνικὸν προϊόν ἐπαυξάνουσιν πίστιν καὶ δύναται νὰ ἐπιδράσῃ εἰδικώτερον διὰ σκοπίμου ρυθμίσεως τῆς ἀγορᾶς (προσφορᾶς καὶ ζητήσεως) ξένων μέσων πληρωμῆς κατὰ τρόπον ἐνισχύοντα τὴν θέσιν τῆς ἐθνικῆς ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας. Κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐνισχύσεως ἢ τῆς ἐξασθενήσεως τῆς θέσεως αὐτῆς τῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ ἰσοζυγίου, ἐνισχύεται ἢ καὶ ἐξασθενεῖ καὶ ἡ θέσις τῆς ρευστότητος τῆς ἰδίας τραπέζης, μόνον δὲ κατὰ τὸ μέτρον τοῦτο καὶ ὄχι ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως τῶν εἰς χρυσὸν ἀποθεμάτων ὡς μερκαντιστικῶς σκεπτόμενος ὑποστηρίζει καὶ σήμερον ἀκόμη ὁ Somary. Ἡ διαμόρφωσις ἐξ ἄλλου τῶν συνθηκῶν οἰκονομίας καὶ τοῦ ἰσοζυγίου ὑπο-

¹ Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπεζητήθη δι' ἐφαρμογῆς σειρᾶς μέτρων ἢ προάσπισις τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν καὶ δι' αὐτοῦ τῆς ρευστότητος τοῦ ἐκδοτικοῦ ἰδρύματος. Πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐνεργητικῆς πλευρᾶς τοῦ ἰσοζυγίου τούτου ἐπεδιώχθη ἡ αὔξησις τῆς ἐξαγωγῆς δι' ἐντατικώτερας παραγωγῆς καὶ μειώσεως τοιοῦτοτρόπως τῶν τιμῶν τῶν προϊόντων ἐξαγωγῆς, δι' ἀμέσου μειώσεως ὀρισμένων τιμῶν — μειώσεως εἰς τινὰς χώρας τῶν ἡμερομισθίων, ἀναγκαστικῆς μετατροπῆς δανείων παγίας ἀποδόσεως — δι' ὀλικῆς ἢ μερικῆς ἀναβολῆς πληρωμῶν τόκων καὶ χρεωλυσιῶν διὰ παρατάσεως τ. ἔ. τῆς προθεσμίας ἐξοφλήσεως χρεῶν, διὰ συμφωνιῶν συμψηφισμοῦ, δι' ἀμέσου δηλαδὴ συσχετίσεως τῆς κινήσεως τῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς κινήσεως τῶν πληρωμῶν μεταξὺ δύο χωρῶν εἰς τρόπον ὥστε νὰ διατίθενται τὰ ἐκ τῆς ἐξαγωγῆς ἐμπορευμάτων περισσεύματα χώρας τινος πρὸς πληρωμὴν τῶν ἐκ δανείων καὶ πιστώσεων ὑποχρεώσεων τῆς, δι' ἀπ' εὐθείας ἀνταλλαγῆς ἐμπορευμάτων καὶ ὑπηρεσιῶν μεταξὺ δύο ἐμπορικῶν οἴκων δύο διαφόρων χωρῶν, δι' ἐφαρμογῆς ἐλέγχου ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ περιορισμοῦ τῶν εἰσαγομένων ποσοτήτων εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴν ἀγοράζωνται περισσότερα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὅποια δύναται ἡ χώρα νὰ πληρώσῃ, δι' ὀργανωμένης δηλαδὴ φειδοῦς εἰς τὴν χρησιμοποίησιν ξένων ἀγαθῶν καὶ τὰ τοιαῦτα.

χρεώσεων καὶ ἀπαιτήσεων ἐξαρτᾶται καὶ εἰς τὰς ὁμαλωτέρας ἀκόμη περιστάσεις ἐκ παραγόντων ὑποκειμένων εἰς παντοίας καὶ ἀπροβλέπτους ἀλλοιώσεις. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ προνοητικὴ τραπεζικὴ διοίκησις μεριμνᾷ πάντοτε διὰ τὴν τήρησιν ὠρισμένου ἀποθέματος μετάλλου ὡς μέσου ἀντιμετωπίσεως τῶν ἐξ ἐκτάκτων περιστάσεων — οἰκονομικῶν ἢ πολιτικῶν κρίσεων — προκυπτουσῶν ἐκτάκτων ἀναγκῶν, «χωρὶς ἢ ἔκτασις τοῦ ἀποθέματος αὐτοῦ νὰ συνδέεται μὲ τὴν ἔκτασιν τῆς κυκλοφορίας τραπεζογραμματίων καθ' ὃν τρόπον συνεδέετο διὰ τῶν τραπεζικῶν νόμων τοῦ παρελθόντος» (Weber).

Ἐκ παραλλήλου ὅμως πρὸς τὸ ἀπόθεμα χρυσοῦ, τὸ ὁποῖον ὑπείσέρχεται πρὸς ἐξίσωσιν τῶν «διαφορῶν» (Spitzenbeträge) ἐξ ὑποχρεώσεων καὶ ἀπαιτήσεων μεταξὺ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ, ἐφ' ὅσον ἡ ἐξίσωσις αὐτὴ δὲν πραγματοποιεῖται πλήρως καὶ κανονικῶς διὰ συμψηφισμοῦ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔναντι τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ἐσωτερικοῦ ἔναντι τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐπιβάλλει πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν μετακινήσεις χρυσοῦ, *in natura*, ἀπὸ χώρας εἰς χώραν, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ ἀπόθεμα χρυσοῦ, σημασίαν ἔχουν ὡς πρὸς τὴν ἰκανότητα τῆς ἐκδοτικῆς τραπεζῆς ὅπως ἀνταποκρίνεται ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐξ ἐτοίμου, εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τῆς καὶ ἄλλοι βοηθητικοὶ — συμπληρωματικοὶ παράγοντες, οἳ εἶναι: α) Ἡ ἔκτασις καὶ τὸ εἶδος τοῦ λεγομένου «ὑπολοίπου» καλύμματος ἢ τῶν «δευτεροβαθμίως ρευστῶν» μέσων καὶ ἡ μετ' αὐτῶν συνυφασμένη προεξοφλητικὴ καὶ πιστωτικὴ ἐν γένει πολιτικὴ τῆς τραπεζῆς, δι' ἧς ρυθμίζεται ἐκάστοτε τὸ ποσοῦν τῶν ἀναλαμβανομένων πιστώσεων καὶ δι' αὐτῶν ἡ ποσότης τῶν ἐκδιδομένων τραπεζογραμματίων καὶ δι' ἧς ἐπιτυγχάνεται — ἀναλόγως ἐπιδιώξεως — ἄλλοτε μὲν νὰ εἰσέρχονται εἰς τὴν τράπεζαν τραπεζογραμμάτια περισσότερα τῶν ἐξ αὐτῆς ἐξερχομένων (ὑψώσεις προεξοφλητικοῦ τόκου, ἀνάκλησις ἢ περιστολὴ πιστοχορηγήσεων, πώλησις ἀξιῶν ἐν ἀνοικτῇ ἀγορᾷ), ἄλλοτε δὲ νὰ ἐξέρχονται ἐκ τῆς τραπεζῆς τραπεζογραμμάτια περισσότερα τῶν εἰς αὐτὴν εἰσερχομένων (μείωσις τοῦ προεξοφλητικοῦ τόκου, παράτασις χρόνου ἢ διεύρυνσις πιστοχορηγήσεων, ἀγορὰ ἀξιῶν ἐν ἀνοικτῇ ἀγορᾷ). β) Ἡ λειτουργία τοῦ μηχανισμοῦ τῆς διεθνούς χρηματαγορᾶς, ἣτις διευκολύνουσα διεθνεῖς κινήσεις κεφαλαίων (Arbitrage), ἀντενεργεῖ κατὰ τὸ μέτρον τῆς κινή-

σεως αὐτῆς εἰς τὰς ἐπιδιώξεις τῆς ἐθνικῆς πιστωτικῆς πολιτικῆς καὶ γ) Ἡ κατάστασις τῆς ρευστότητος τῶν πιστωτικῶν τραπεζῶν τῆς χώρας.

Καὶ αἱ πιστωτικαὶ τράπεζαι εἰς τὰς ὁποίας εἶναι ἐμπεπιστευμένη ἢ διοικήσεις ξένων χρηματικῶν μέσων, τῶν ὁποίων δηλαδή ἢ ὑπαρξίς καὶ δρᾶσις βασίζεται ἐπίσης ἐπὶ ξένων μέσων εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ προσαρμόζουν τὴν χρονικὴν διάρκειαν τῆς ὑπ' αὐτῶν προσοδοφόρου διαθέσεως τῶν ξένων μέσων πρὸς τὴν χρονικὴν διάρκειαν δι' ἣν τὰ μέσα ταῦτα εἶναι ἐμπεπιστευμένα εἰς αὐτάς. Μόνον ἢ προσαρμογὴ ἐν προκειμένῳ δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς αὐτάς τὴν ἰκανότητα ὅπως αὗται ἀνταποκρίνωνται ἐν πάσῃ στιγμῇ εἰς τὰς ὑποχρεώσεις των. Τὸ ἐρώτημα τὸ ὁποῖον ἤδη αὐτομάτως ἀνακύπτει εἶναι ἂν ὑπάρχουν ὠρισμένοι νόμοι ἢ κανόνες πρὸς τοὺς ὁποίους συμμορφούμεναι αἱ πιστωτικαὶ τράπεζαι προφυλάσσονται ἀπὸ τὸν κίνδυνον νὰ ἀπωλέσουν τὴν ἰκανότητά των ταύτην, νὰ εὑρεθοῦν μὲ ἄλλας λέξεις εἰς ἀδυναμίαν ἀντιμετωπίσεως τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῶν.

Τὸ ἀπλούστερον θὰ ἦτο βεβαίως ἂν αἱ τράπεζαι ἐτοποθέτουσαν τὰ εἰς αὐτάς ἐμπεπιστευμένα μέσα ὑπὸ τὴν ἰδίαν προθεσμίαν ὑπὸ τὴν ὁποίαν καὶ κατετέθησαν ταῦτα παρ' αὐταῖς. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν αἱ τράπεζαι θὰ ἦσαν πάντοτε εἰς θέσιν νὰ ἀντιμετωπίζουσιν τὰς ὑποχρεώσεις των, ἐκτὸς ἐὰν μέγα μέρος τῶν χρεωστῶν αὐτῶν περιήρχετο εἰς ἀδυναμίαν πληρωμῆς. Αἱ τραπεζικαὶ ὅμως ἐργασίαι δὲν συμβιθάζονται ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν πρὸς μίαν τοιαύτην πολιτικὴν τοποθετήσεων. Διότι αἱ ὑποχρεώσεις (τὸ παθητικὸν) τῶν τραπεζῶν δὲν ἀντιπροσωπεύουν ποσὰ πληρωτέα εἰς μίαν ὠρισμένην προθεσμίαν, οὔτε αἱ ἀπαιτήσεις τούτων (τὸ ἐνεργητικὸν) ἀποτελοῦνται ἐκ ποσῶν δυναμένων νὰ ἀνακληθοῦν εἰς μίαν ἐπίσης ὠρισμένην προθεσμίαν. Ἐκ τῆς παρακολουθήσεως καὶ ἀναλύσεως τῶν ἐργασιῶν μιᾶς οἴασοδήποτε πιστωτικῆς τραπεζῆς προκύπτει ἀντιθέτως ὅτι ἐκ τῶν δικαιούχων - πιστωτῶν ἐλάχιστοι ἂν μὴ οὐδεὶς γνωρίζουν τὸν χρόνον ἀναλήψεως καὶ χρησιμοποίησεως τῶν κατατεθειμένων χρηματικῶν των μέσων. Οὗτοι καταθέτουν τὰ μέσα ταῦτα εἴτε γενικῶς ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ἐν πάσῃ στιγμῇ ἀναλήψεως αὐτῶν εἴτε ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ἀναλήψεως μετὰ ὠρισμένην προθεσμίαν ἀπὸ συμπεφω-

νημένης προειδοποιήσεώς τινος, χωρίς νὰ εἶναι ἐν προκειμένῳ εἰς αὐτοὺς γνωστὸς ὁ χρόνος κατὰ τὸν ὁποῖον θὰ προβοῦν εἰς τὴν ἀνάληψιν ἢ τὴν προειδοποίησιν αὐτήν. Ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῆς ἰδίας παρακολουθήσεως καὶ ἀναλύσεως προκύπτει ὅτι ἐκ τῶν χρεωστῶν οἱ πλείστοι ἂν μὴ ὅλοι ἔχουν συνήθως τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἐξόφλησις τῆς ἀπαξ εἰς αὐτοὺς χορηγηθείσης καὶ ἐπὶ παροχῆς πραγματικῶν ἀσφαλειῶν καὶ ἀναμφισθητῶν ἐγγυήσεων βασιζομένης πιστώσεως, δὲν πρόκειται νὰ ζητηθῇ ἐκ μέρους τῆς τραπέζης, τρόπον τινα προώρως, πρὶν ἢ δηλαδὴ ἡ ὁμαλὴ ἐξέλιξις τῆς ἐργασίας των τοὺς ἐπιτρέψουν τὴν ἐξόφλησιν. Ἡ τράπεζα δὲ δὲν δύναται νὰ ἀγνοήσῃ τοὺς ἐπὶ τῆς πεποιθήσεως αὐτῆς στηριζομένους ὑπολογισμοὺς τῶν πελατῶν της ἂν δὲν θέλῃ νὰ ἀραιώσῃ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἰς βάρος τῆς ἀποδοτικότητος αὐτῆς, ἢ ἂν δὲν θέλῃ νὰ ὀδηγήσῃ ὠρισμένους τούτων εἰς ἀδιέξοδον καὶ νὰ παραθλάψῃ οὕτω τὰ συμφέροντα ἐκείνων καὶ τὰ ἰδικά της.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔπεται ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπολύτου χρονικῆς προσαρμογῆς δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τῶν πιστωτικῶν τραπεζῶν. Τὸ εἶδος καὶ ἡ ἔκτασις τῆς τοποθετήσεως τῶν ξένων χρηματικῶν μέσων ἐκ μέρους τῆς τραπέζης ρυθμίζεται ὅθεν ἀναλόγως τῆς συνθέσεως τῶν ὑποχρεώσεων — τοῦ παθητικοῦ — τῶν τραπεζῶν. Αἱ ὑποχρεώσεις αὗται ἀπαρτίζονται κατὰ κανόνα¹: α) Ἐκ τῶν διαθεσίμων τῶν ταμείων τῶν οἰκονομικῶν μονάδων τὰ ὁποῖα αὗται καταθέτουν εἰς τὰς τραπέζας πρὸς διενέργειαν τῶν τρεχουσῶν πληρωμῶν αὐτῶν διὰ τραπεζικῶν ἐπιταγῶν καὶ ἐντολῶν², β) ἐκ τῶν καταθέσεων αἱ ὁποῖαι εἰσρέουν εἰς τὰς τραπέζας καὶ παραμένουν εἰς αὐτὰς ἐπὶ χρονικὸν διάστημα ἐκτεινόμενον μεταξὺ πραγματοποιήσεως τοῦ εἰσοδήματος τῶν οἰκονομικῶν μονάδων καὶ τῆς δαπάνης τοῦ εἰσοδήματος αὐτοῦ³, γ) ἐκ τῶν καταθέσεων αἱ ὁποῖαι συγκεντροῦνται εἰς

¹ Ἴδε Somagy ἔνθ' ἀν. σελ. 18 κ.ο.κ.

² Τοιαῦται καταθέσεις εἶναι εὐρύτατα ἀνεπτυγμέναι ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ταῖς Ἡνωμ. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς ὅπου αἱ τρέχουσαι πληρωμαὶ διενεργοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ τραπεζικῶν ἐπιταγῶν. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ τρέχοντος αἰῶνος ἡ κατάθεσις τοῦ εἶδους καὶ τοῦ σκοποῦ τούτου εἰσήχθη καὶ ἀνεπτύχθη ἔκτοτε ταχύτατα καὶ εἰς τὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης.

³ Ὁ ὄγκος τῶν καταθέσεων αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἐν μιᾷ δεδομένη χώρᾳ ἰσχυουσῶν συνηθειῶν κατὰ τὰς πληρωμάς. Ὅπου αὗται ἐνερ-

τὰς τραπέζας διὰ χρονικὴν περίοδον μεσολαβοῦσαν μεταξὺ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ εἰσοδήματος οἰκονομικῆς τινος μονάδος καὶ τῆς ἐξευρέσεως προσφορωτέρας τοποθετήσεως αὐτῶν¹, δ) ἐκ καταθέσεων αἴτινες προέρχονται ἐκ δανείων τῶν ὁποίων τὸ προϊόν ὁ δανειζόμενος δὲν χρησιμοποιεῖ ἀμέσως ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν χρονικοῦ τινος διαστήματος ἀπὸ τῆς συνάψεως τοῦ δανείου², ε) ἐκ καταθέσεων ἐξ ἀποταμιεύσεως τὰς ὁποίας ὁ καταθέτης τηρεῖ μονίμως εἰς τὰς τραπέζας χάριν τῆς τοκοληψίας χωρὶς νὰ προορίζῃ ταύτας διὰ μελλοντικὴν ἄλλου εἴδους τοποθέτησιν καὶ στ) ἐκ καταθέσεων δημιουργουμένων αὐτοτελῶς ὑπὸ τῶν τραπεζῶν — ὅταν προεξοφλήσῃ τις εἰς μίαν τράπεζαν γραμμάτια ὠρισμένου τινος ποσοῦ, ἀφήσῃ δὲ τὸ ποσὸν τοῦτο ὑπὸ τύπον καταθέσεως παρὰ τῇ τραπεζῇ, ἡ τράπεζα αὕτη πιστώνει τὸν δικαιούχον μὲ τὸ σχετικὸν ποσόν, φέρει δὲ τοῦτον ἐξ ἑτέρου ὡς χρεώστην ἐκ προεξοφλήσεως γραμματίων διὰ τὸ ἴδιον ποσόν. Ἡ τράπεζα προεξώφλησε τοιουτοτρόπως γραμμάτια διὰ πιστώσεως τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν αὐτὴ ἢ ἰδίᾳ δι' ἀπλῆς ἀναγραφῆς ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῆς. Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς τραπέζης ηὐξήθη κατὰ τὸ ποσὸν τῆς πιστώσεως χωρὶς ἢ αὐξήσῃ αὕτη τοῦ ἐνεργητικοῦ νὰ ἐπιφέρῃ ἀντίστοιχον μείωσιν τοῦ ταμείου ἢ τῶν καταθέσεων τῆς τραπέζης παρ' ἄλλῃ τραπεζῇ.

Τὰ ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω μορφὰς εἰς τὰς πιστωτικὰς τραπέζας συγκεντρούμενα χρηματικὰ μέσα δύνανται, ὡς ἐλέχθη, ν' ἀναληφθοῦν ὑπὸ τῶν δικαιούχων εἴτε ἀμέσως εἴτε μετὰ

γοῦνται κατὰ τριμηνίαν (καταβολὴ ἐνοικίων, ἀποδοχῶν ὑπαλλήλων κλπ.) ἢ καθ' ἑξαμηνίαν καὶ μακρύτερα χρονικὰ διαστήματα τὸ ποσὸν τῶν καταθέσεων αὐτῶν εἶναι σημαντικώτερον ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλην χώραν ἔνθα αἱ πληρωμαὶ ἐνεργοῦνται συνήθως κατὰ βραχύτερα τῆς τριμηνίας χρονικὰ διαστήματα.

¹ Ἐνταῦθα ἀνήκουν αἱ καταθέσεις γεωργικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν τάξεων, αἱ ὁποῖαι ἐνισχυόμεναι συνεχῶς χρησιμοποιοῦνται προσφορώτερον ἅμα ὡς ἀνέλθουν εἰς τὸ ἀπαιτούμενον διὰ συμμετοχὴν τινὰ ἢ ἄλλην ἐπένδυσιν, ὡς ἐπίσης καὶ αἱ καταθέσεις ἐκ τρέχοντος εἰσοδήματος κεφαλαιουχικῶν τάξεων, αἱ ὁποῖαι τηροῦνται παρὰ Τραπεζαῖς ἐν ἀναμονῇ ὠρισμένης μεταστροφῆς τῆς χρηματαγορᾶς, καὶ αἱ καταθέσεις χρηματικῶν πλεονασμάτων τῶν ἐπιχειρήσεων ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς χρησιμοποίησεως αὐτῶν βραδύτερον δι' ὠρισμένης χρηματοδοτήσεως.

² Ἐνταῦθα ἀνήκουν τὰ ἐκ συνδικατικ. δανείων προερχόμενα χρηματικὰ μέσα τῶν δημοσίων ἰδίᾳ ὀργανισμῶν.

παρέλευσιν προθεσμίας τινός ἀπὸ τῆς πρὸς τοῦτο γενομένης προειδοποιήσεως. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως καὶ ὑπὸ ὀμαλᾶς συνθήκας παραμένει εἰς τὰς τραπεζὰς μὲγα μέρος τῶν χρηματικῶν τούτων μέσων ἐκ τοῦ λόγου ὅτι αἱ εἰσροαὶ καὶ ἔκροαὶ τῶν μέσων τούτων εἰς τραπεζὰς μὲ εὐρὺν κύκλον πελατῶν καὶ ποικιλίαν ἐργασιῶν ἀντισταθμίζουσιν ἀλλήλας ἐν μεγάλῳ μέτρῳ. Τοῦτο σημαίνει ὅτι αἱ πιστωτικαὶ τράπεζαι δύνανται νὰ διαθέτουν τὸ εἰς αὐτὰς ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα παραμένον ἂν καὶ τυπικῶς ἀπροθέσμως ἢ βραχυπροθέσμως κατατεθειμένον μὲγα μέρος τῶν χρηματικῶν μέσων, καθ' ὃν τρόπον διαθέτουν καὶ τὰ ἐκ μακροπροθέσμων καταθέσεων προερχόμενα χρηματικὰ μέσα. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι ἡ διάρθρωσις αὐτῆ τοῦ παθητικοῦ τῶν πιστωτικῶν τραπεζῶν δὲν ἀποτελεῖ μόνον τὴν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν καὶ δὲν παρέχει συνεπῶς μόνον αὐτῆ τὴν δυνατότητα τῆς ἀσκήσεως τραπεζικῶν ἐργασιῶν, ἀλλ' ἀποτελεῖ καὶ τὴν κυρίαν πηγὴν τῆς ἀποδοτικότητος αὐτῶν, διότι αἱ πιστωτικαὶ τράπεζαι ἢ δὲν ἀμοιβοῦν τὰς ἀπροθέσμους καὶ βραχυπροθέσμους καταθέσεις ἢ ἀμοιβοῦν ταύτας μὲ χαμηλὸν τόκον, ἐνῶ συγχρόνως χρησιμοποιοῦν τὰ ποσὰ ἐκ τῶν καταθέσεων αὐτῶν διὰ τοποθετήσεις ἐπὶ σχετικῶς πολὺ ὑψηλοτέρῳ τόκῳ τοῦ τόκου ἐπὶ καταθέσεων.

Τὸ πρόβλημα τῆς πολιτικῆς τῆς ρευστότητος στρέφεται κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἄνωτέρῳ περὶ τὸ ἐρώτημα μέχρι ποίου σημείου δύνανται αἱ πιστωτικαὶ τράπεζαι νὰ προβαίνουν εἰς μακροπρόθεσμον τοποθέτησιν—συνήθως λεγομένην ἀκίνητοποίησιν—τῶν παρ' αὐταῖς τυπικῶς μὲν ἀπροθέσμως ἢ βραχυπροθέσμως, πραγματικῶς δὲ κατὰ μὲγα μέρος διὰ μακρὰν διάρκειαν συγκεντρουμένων χρηματικῶν μέσων. Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὡς αὐτονόητον, ὅτι ἀντεδεικνύται εἰς τὰς τραπεζὰς ἢ διάθεσις τοῦ συνόλου τῶν χρηματικῶν μέσων εἰς πιστώσεις τῶν ὁποίων τὴν ἐπιστροφὴν δὲν δύνανται αὐταὶ νὰ ρυθμίζουσιν κατὰ βούλησιν. Τοῦτο διότι αἱ κυρίως ὡς ἐλέχθη ἐκ καταθέσεων ἀπαρτιζόμεναι ὑποχρεώσεις τῶν τραπεζῶν ὑπόκεινται καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ἀκόμη αἱ ὁποῖαι ἰσχύουσιν ὡς ἐκτάκτως σταθεραὶ, εἰς διακυμάνσεις αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐπὶ τοσοῦτον αἰσθηταὶ ὅσον μεγαλεί-

τερον εἶναι τὸ ποσοστὸν δι' οὗ συμμετέχουν εἰς αὐτὰς ἐπιχειρηματικὰ χρηματικὰ κεφάλαια, τῶν ὁποίων ἡ διάρκεια παραμονῆς εἰς τὰς τραπέζας ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐκάστοτε βαθμοῦ ἐντάσεως, ἐκ τῆς σταθερότητος τ. ἔ., τῆς ἀνελίξεως ἢ τῆς ὑποστροφῆς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, ἢ χρηματικὰ κεφάλαια ἐποχιακῶν λεγομένων κλάδων τῆς παραγωγῆς, τὰ ὁποῖα εἰσερχόμενα ἀθρόως εἰς τραπέζας κατὰ μίαν, ἀποσύρονται ἐπίσης ἀθρόως κατ' ἄλλην ἐποχὴν τοῦ ἔτους. Ἡ προνοητικὴ τραπεζικὴ πολιτικὴ ἐφαρμόζει συνεπῶς κατὰ τὴν τοποθέτησιν ὀρισμένην τινά, πρὸς τὰς ἀνάγκας ἐκ τῶν διακυμάνσεων αὐτῶν ἀνταποκρινομένην διαβάθμισιν, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν ὀρισμένον μὲν μέρος τῶν χρηματικῶν μέσων τῆς τραπέζης δὲν λαμβάνει μορφήν τοποθετήσεως ἀλλὰ τηρεῖται ὡς μετρητὸν χρῆμα παρὰ ταύτη, ἢ ὡς κατάθεσις παρὰ τῇ ἐκδοτικῇ τραπέζῃ, τὸ δὲ ἄλλο μέρος, τὸ ὑπόλοιπον τῶν μέσων αὐτῶν, χρησιμοποιεῖται κατὰ προτίμησιν ἐπὶ τοποθετήσεων αἱ ὁποῖαι δύνανται διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκποιήσεως ἢ τῆς ἐνεχυριάσεως νὰ μετατραποῦν ἀμέσως ἢ ὀψωσδήποτε ἐγκαίρως εἰς χρῆμα. Εἰς τὴνσειρὰν τῆς προτιμήσεως προηγούνται αἱ μορφαὶ τοποθετήσεων ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι δύνανται ἐν παντὶ χρόνῳ νὰ μεταβίθασθοῦν εἰς τὴν τὸ μετρητὸν χρῆμα δημιουργοῦσαν καὶ τοιοῦτον πάντοτε διαθέτουσαν ἐκδοτικὴν τράπεζαν.

Τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα περιέρχονται εἰς τὴν δημοσιότητα, τὰ ἐνεργητικὰ π. χ. στοιχεῖα τοῦ ἰσολογισμοῦ τῶν τραπεζῶν, δὲν παρέχουν συνήθως ἀκριβῆ εἰκόνα τῆς καταστάσεως τῆς ρευστότητος αὐτῶν διότι, ὅπως λίαν προσφυῶς παρατηρεῖ ὁ von Schulze — Gaevernitz, τὰ στοιχεῖα ταῦτα τῶν ἰσολογισμῶν «δὲν ἀναφέρονται εἰς ποιότητας ἀλλὰ μόνον εἰς ποσότητας»¹. ἀντιπροσωπεύουν ἐπὶ παραδείγματι ἀπλῶς ποσότητας τοποθετήσεων ἐπὶ γραμματίων ἢ ἐπὶ πιστώσεων, χωρὶς συγχρόνως καὶ νὰ ἐμφανίζουν ἂν τὰ γραμμάτια αὐτὰ εἶναι ἀναπροεξοφλήσιμα ἢ μὴ καὶ ἂν θὰ πληρωθοῦν κατὰ τὴν λήξιν των ἢ ὄχι, ἢ ἂν αἱ πιστώσεις αὗται εἶναι ὀλικῶς ἢ μερικῶς κεκαλυμμένα καὶ συνεπῶς ἐν τῷ συνόλῳ ἐξησφαλισμένα ἢ ἐπισφαλεῖς. Ἐπίσης συμβαίνει ὥστε κατὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν ἰσολογισμῶν νὰ ἐμφανίζωνται τὰ ποσὰ τῶν ταμείων ἐν πολλοῖς μεγαλύτερα

¹ v. Schutze - Gaevernitz, Die deutsche Kreditbank, Tübingen 1922 σελίς 13.

τῶν κατὰ μέσον ὄρον τοῦ ἔτους ὑπολογιζομένων. Συγκεκριμένως ἀπεδείχθη τοῦτο διὰ τῆς ἐκθέσεως Macmillan, ἐξ ἧς προκύπτει ὅτι τὸ ποσὸν τῶν ταμείων τῶν Ἀγγλικῶν τραπεζῶν δὲν ὑπερβαίνει κατὰ μέσον ὄρον τοῦ ἔτους τὰ 3% ἐνῶ συγχρόνως τὸ ποσὸν τοῦτο ἀναριθμάζεται εἰς τοὺς ἰσολογισμοὺς τῶν τραπεζῶν αὐτῶν εἰς 10% καὶ πλέον¹.

Πρὸς ἄρσιν τοῦ ἀτόπου τούτου ἐπεζητήθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη πολλαπλῶς ἡ διάκρισις τῶν στοιχείων ἐνεργητικοῦ τῶν πιστωτικῶν τραπεζῶν ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ρευστότητος αὐτῶν καὶ ἡ κατάταξις τούτων ἐν εἴδει ἰσολογιστικοῦ σχήματος κατὰ μίαν σειρὰν ἀρχομένην ἀπὸ τῶν στοιχείων ἐνεργητικοῦ μεγίστης καὶ καταλήγουσα εἰς τὰ τοιαῦτα ἐλαχίστης ρευστότητος. Οὕτω, ἐν Γερμανίᾳ ἐφηρμόσθη ἡ σημαντικὴ αὕτη κατάταξις δυνάμει ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἀπὸ 10 Μαρτίου 1928² κατὰ τὴν ἐξῆς σειρὰν:

1. Μετρητὰ ἐν ταμείῳ, ξένον νόμισμα, ληξιπρόθεσμα τοκομερίδια καὶ μερισματαποδείξεις.
2. Καταθέσεις εἰς ἐκδοτικὴν τράπεζαν καὶ ἄλλας τραπεζὰς συμψηφισμοῦ (Clearing).
3. Ἐπιταγαί, γραμμάτια καὶ ἄτοκα ἢ ἔντοκα ταμειακὰ γραμμάτια τοῦ κράτους.
4. Ἀπαιτήσεις ἐναντι τραπεζῶν ἐξωτερικοῦ πληρωτέαι ἐντὸς τριμήνου.
5. Χρηματιστηριακαὶ πιστώσεις ἐπὶ ἐνεχύρῳ χρηματογράφων.
6. Προκαταβολαὶ ἐπὶ φορτωτικῶν καὶ ἐγγράφων ἐναποθηκεύσεως ἐμπορευμάτων.
7. Ἰδιόκτητα χρηματοῦγραφα.

¹ Ἡ ἱστορία τῶν τραπεζῶν διδάσκει σχετικῶς ὅτι τοποθετήσεις ἐπὶ μακρότατον χρόνον ἀκίνητοποιημέναι περιβάλλονται οὐχὶ σπανίως μορφήν βραχυπροθέσου ἐπενδύσεως, μορφήν τ. ἑ. γραμματίου μηνιαίας ἢ τριμηνιαίας προθεσμίας ἐξοφλήσεως ἢ τοιαύτην δανείου ἐπὶ ἐνεχύρῳ πληρωτέου ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἢ ἐβδομάδων. Ἡ Leipzig Bank (1901) ἐνεφάνιζε μικρὸν πρὸ τῆς καταρρέυσεως αὐτῆς διαθέσιμα ἐν τῷ ταμείῳ 13% καὶ «εὐκόλως ρευστοποιησίμους ἀξίας» 64% τοῦ συνόλου τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς! Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ προκειμένου περὶ τῆς Comptoir d'Escompte (1889) καὶ ἄλλων ἐν τῷ παρελθόντι καταρρευσάντων ἰδρυμάτων.

² Ἰδε Deutscher Reichsanzeiger N° 64 15-3-28.

8. Συνδικατικαὶ συμμετοχαί.
9. Συμμετοχαί εἰς τραπέζας.
10. Χρεῶσται τρεχουμένων λογαριασμῶν.
11. Μακροπρόθεσμα δάνεια ἐπὶ ὑποθηκικῇ ἀσφαλείᾳ ἢ ἐπὶ ἐγγυήσει προσώπων δημοσίου δικαίου.
12. Κτίρια Τραπεζῆς.
13. Ἄλλα ἀκίνητα.

Μέρος τῶν ἀπαριθμουμένων στοιχείων τούτων τοῦ ἐνεργητικοῦ δὲν δύνανται ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀμέσως πρὸς ἱκανοποίησιν ἀνειδοποιήτως ἐγειρομένων ἀπαιτήσεων. Ἐκ τῶν λοιπῶν στοιχείων τὰ ποιοτικῶς ὅμοια κατατάσσονται εἰς εἰδικὴν ὁμάδα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ προκύπτουν αἱ ἀκόλουθοι εἰδικαὶ κατὰ βαθμὸν ρευστότητος διακρινόμεναι κατηγορίαι ἐνεργητικῶν στοιχείων:

Πρώτη κατηγορία: Μετρητὰ ἐν ταμείῳ, ξένα νομίσματα, ληξιπρόθεσμα τοκομερίδια καὶ μερισματαποδείξεις, καταθέσεις εἰς ἐκδοτικὴν τράπεζαν καὶ εἰς ἄλλας τραπέζας συμψηφισμοῦ (Clearing).

Δευτέρα κατηγορία: Στοιχεῖα τῆς πρώτης ὡς ἄνω κατηγορίας, ἐπιταγαί, γραμμάτια, ἄτοκα ἢ ἔντοκα ταμειακὰ γραμμάτια τοῦ κράτους, ἀπαιτήσεις ἔναντι τραπεζῶν ἐξωτερικοῦ πληρωτέαι ἐντὸς τριμήνου.

Τρίτη κατηγορία: Στοιχεῖα τῶν πρώτης καὶ δευτέρας ὡς ἄνω κατηγοριῶν, χρηματιστηριακαὶ πιστώσεις ἐπὶ ἐνεχύρῳ χρηματογράφων, προκαταβολαὶ ἐπὶ φορτωτικῶν ἐγγράφων καὶ ἐγγράφων ἐναποθηκεύσεως ἐμπορευμάτων.

Ἐκ τῆς σχέσεως ἐκάστης τῶν κατηγοριῶν αὐτῶν πρὸς τὸ σύνολον ἢ πρὸς μέρος — νομικὸς κανὼν ἢ ἔθιμον νενομισμένον δὲν ἰσχύει ἐν προκειμένῳ — τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῶν προκύπτουν οἱ ἐξῆς τρεῖς βαθμοὶ ρευστότητος τῶν πιστωτικῶν τραπεζῶν: α) Ἡ εἰς μετρητὸν χρῆμα ρευστότης, β) ἡ πρωτοβάθμιος ρευστότης καὶ γ) ἡ δευτεροβάθμιος ρευστότης. Συγκεκριμένως καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τριπλῆς ταύτης διακρίσεως ὑπολογιζομένη ἡ ρευστότης τῶν κυριωτέρων πιστωτικῶν ἰδρυμάτων τῶν κάτωθι χωρῶν παρέχει κατὰ τὰ ἀκόλουθα ἔτη τὴν ἐξῆς εἰκόνα:

	1929	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
1) Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι:								
α) καὶ β)	10.6	12.3	11.3	13	14.9	27.9	29.7	29.9
γ)	36	43.3	47.8	53.4	59.1	74.1	76.5	73.7
2) Ἀγγλία:								
α)	23	21.5	20.7	20.8	21.8	21.9	23.1	21.2
β)	33.8	33.6	38.7	34.5	33.4	35.2	35	32.6
γ)	46.3	49.4	61.7	61.8	61.2	62.7	62.1	58.6
3) Γαλλία:								
α)	14.8	28.8	25.3	20.5	21	20	20.3	23.9
β)	69.4	73.7	81.7	77.3	76.7	74.6	77.1	78.5
γ)	70.9	75.7	83.6	79.3	78.6	76.6	79	80.3
4) Γερμανία:								
α)	1.6	2	1.7	1.8	1.6	1.8	1.8	1.8
β)	22.3	16.4	18.8	21.5	24.9	27.3	31.6	37.3
γ)	25	22	25.6	28.6	33.2	38.1	43.3	47.5
5) Ἰταλία:								
α)	8.2	8.6	8.6	8.4	19.8	19.8	20.7	19.3
β)	49.5	60.2	67.6	61.9	64.4	66.1	60.6	57.4
γ)	61.8	71.	78.8	75.1	77.9	80.7	73.5	70.2
6) Ἑλλάς:								
α)	6.4	6.5	5.2	10.7	12.3	6.6	8.7	—
β)	26.6	18.5	13.8	24.1	24.6	18.1	20.7	—
γ)	37.6	30.2	24.9	35	32.8	26.7	29.6	—
7. Γιουγκοσλαβία:								
α)	3.4*	3.2	3	3.6	4	5.2	4.2	—
β)	26.7	27.9	26.6	27	28.9	27.9	22.7	—
γ)	32	33.5	32.5	32.8	34.7	33.8	28.3	—
8) Βουλγαρία:								
α)	10	15.8	17	14.8	15	20.3	14.4	15.7
β)	51.9	38.7	38.6	33.9	35.4	41.4	36.3	44
γ)		42.1	42.6	38	40.2	45.4	42.5	51.5
9) Τουρκία:								
α)	47.8	34.3	36.1	39.2	34.6	36.1	21.5	15.2
β)	66	50.8	54.4	56	47.7	55.7	40	38.2
γ)	72	60.8	65.2	70	65.2	77.8	61.6	54.8
10) Ρουμανία:								
α)	9.8	6.2	6.1	7.4	12.8	13.9	—	—
β)	57	58.4	59	61.4	40.8	37.3	—	—
γ)	61.1	63.8	64.4	66.5	46.7	42.9	—	—

* διὰ τὸ 1930

Ἡ ἐνισχυμένη «εἰς μετρητὸν χρῆμα ρευστότης» μιᾶς τραπεζῆς, ἢ τήρησις δηλαδὴ σημαντικοῦ σχετικῶς μέρους τῶν μέσων τῆς εἰς μετρητὸν χρῆμα, ἐθνικὸν ἢ ξένον καὶ εἰς καταθέσεις παρὰ τῇ ἐκδοτικῇ τραπεζῇ ἢ ἄλλαις τραπεζαῖς, ἀποβαίνει ἐπιτακτικὴ περισσότερο ἐν τῷ συμφέροντι τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ δευτερευόντως ἐκ λόγων ἀναγομένων εἰς τὸ ἰδιωτικὸν τοῦ τραπεζικοῦ ἰδρύματος συμφέρον. Διότι ἡ πιστωτικὴ τράπεζα, ὡς μονὰς λαμβανομένη ἐν τῷ κοινωνικο-οικονομικῷ συνόλῳ εἶναι βεβαίως ὑποχρεωμένη νὰ προβλέπη διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν ἐκτὸς τῶν κανονικῶν — ἐπὶ τῇ βάσει πείρας καὶ γνώσεως τοῦ κύκλου πελατείας τῆς κατὰ προσέγγισιν ὑπολογιζομένων — καὶ τῶν ἀπροσδοκῆτως εἰς περιόδους ἰδία πανικοῦ πραγματοποιουμένων ἀναλήψεων. Εἶναι ἐπίσης ὑποχρεωμένη «ὡς κεντρικὸς ταμίας» τοῦ μεγάλου ἢ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν πελατῶν τῆς νὰ προβλέπη διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀπαιτήσεων καταβολῆς μετρητοῦ νομίσματος πρὸς διενέργειαν τῶν πληρωμῶν τοῦ καθημερινοῦ βίου, τὰς ὁποίας πληρωμὰς εἰς μετρητὰ δὲν δύναται νὰ καταστήσῃ περιττὰς οὔτε ἢ καλυτέρα, ἢ ἀρτιωτέρα τραπεζικὴ ὀργάνωσις πληρωμῶν ἄνευ χρησιμοποίησεως μετρητοῦ νομίσματος καὶ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐκ τῆς συναλλαγῆς αὐτῆς δημιουργουμένων δικαιωμάτων ἀπαιτήσεων ἄλλων τραπεζῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἢ ἐξωτερικοῦ ἔναντι ταύτης. Ἀλλὰ λόγῳ τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῶν ἢ πιστωτικὴ τράπεζα «δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ διατηρῇ διαθέσιμον μετρητὸν χρῆμα, ἐφ' ὅσον αὕτη κατέχει ἐπαρκῆς ποσὸν ἀπολύτως ρευστῶν καὶ τοκοφόρων τοποθετήσεων δυνάμενον νὰ τὴν ἐφοδιάσῃ μὲ τὰ μέσα ἀντιμετωπίσεως ὅλων τῶν ἐνδεχομένων περιπτώσεων ἐναλλαγῆς ἐν τῇ οἰκονομίᾳ, ἐκτὸς ἐὰν δεσμεύεται πρὸς τοῦτο διὰ νόμου ἢ ἐθίμου»¹. Καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκην, διότι ἂν δὲν θεωρῇ ὑποτιμητικὸν δι' ἑαυτὴν — ὡς συμβαίνει ἐν Ἀγγλίᾳ — προσφεύγει αὕτη εἰς τὴν Τράπεζαν τῶν Τραπεζῶν καὶ ἀποκτᾷ δι' ἀναπροεξοφλήσεως τοῦ χαρτοφυλακίου τῆς τὸ ἐκάστοτε ἀναγκαιοῦν αὐτῇ ποσὸν μετρητοῦ νομίσματος. Ἐκ τούτου ἔπεται, ὡς παρετήρησε καὶ ὁ ἄλλοτε Διοικητὴς τῆς Τραπεζῆς τῆς Γαλλίας Pallain — εἰς Ἀμερικανικὴν Νομισματικὴν Ἐπιτροπὴν συγκροτηθεῖσαν ἐπικειμένης τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Ἀποθεματικοῦ

¹ John M. Keynes, *Treatise on Money*, Τόμος 2^{ος}, σελ. 272.

Συστήματος — ὅτι ἡ κατάστασις ρευστότητος τῆς πιστωτικῆς τραπέζης ὡς τοιαύτης, ὡς μονάδος δηλαδή ἐν τῇ οἰκονομίᾳ, δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς διατηρήσεως ἢ μὴ διαθεσίμου μετρητοῦ νομίσματος, ἀλλὰ ἐκ τῆς συνθέσεως τοῦ χαρτοφυλακίου της, ἐκ τῆς δυνατότητος δηλαδή τῆς μετατροπῆς αὐτοῦ εἰς μετρητά.

Ἐρωτᾶται ὁμως ἂν ἡ πολιτικὴ αὕτη τῆς κατοχυρώσεως τῆς ρευστότητος ἄνευ διατηρήσεως διαθεσίμου μετρητοῦ νομίσματος ὑπὸ τῶν ἐπὶ μέρους πιστωτικῶν τραπεζῶν, δύναται νὰ κριθῇ ὡς ἡ ἐνδεδειγμένη ἐξ ἀπόψεως κοινωνικῆς οἰκονομίας, ἂν δηλαδή ἡ ρευστότης τῶν τραπεζῶν δύναται κοινωνικο-οικονομικῶς νὰ βασισθῇ ἀποκλειστικῶς ἐπὶ εὐκόλως ρευστοποιησίμων καὶ — χάριν τῆς ἀποδοτικότητος — τοκοφόρων ἐνεργητικῶν στοιχείων ὡς εἶναι αἱ πιστώσεις ἐπὶ γραμματίων, χρηματογράφων. Ἡ καταφατικὴ ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος αὐτοῦ ἀπάντησις θὰ ἐσήμαινε πλήρη παραγνώρισιν τῶν ὄρων ὑπὸ τοὺς ὁποίους λειτουργεῖ καὶ ἰδίως τῶν ἀναγκαιοτήτων εἰς τὰς ὁποίας ὑπόκειται ἐκάστοτε ἢ σύγχρονος τὴν κοινωνικὴν παραγωγὴν ὑπηρετοῦσα πιστωτικὴ ὀργάνωσις, ἀναγκαιοτήτων αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ μεταβάλουν τοποθετήσεις τῆς μορφῆς αὐτῆς, τοποθετήσεις δηλαδή σαφῶς βραχυπροθέσμου χαρακτῆρος εἰς κατ' ἐξοχὴν μακροπροθέσμους καὶ νὰ ἐπιδράσουν ὥστε πιστώσεις αἱ ὁποῖαι, κεχωρισμένως, μία ἐκάστη, λαμβανόμεναι εἶναι εὐχερῶς ρευστοποιήσιμοι νὰ ἀκινητοποιηθοῦν ἐπὶ μακρὰν διάρκειαν. Νὰ ἀκινητοποιηθοῦν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἡ μετατροπὴ αὐτῶν εἰς μετρητὸν χρῆμα πρὸς κάλυψιν ἐγειρομένων ἀπαιτήσεων δὲν εἶναι δυνατὴ α) δι' ἀναπροεξοφλήσεως παρὰ τῇ ἐκδοτικῇ τραπέζῃ, διότι ἡ τελευταία αὕτη δύναται — παρὰ τὴν ἐπὶ τούτου γνώμην τοῦ Hahn ὅτι τὸ ἐκάστοτε ἀπαραίτητον εἰς τὰς τραπέζας μετρητὸν νόμισμα τίθεται ὅπωςδήποτε εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἐκδοτικῆς τραπέζης, ἢ ὁποῖα δέχεται εἰς ἀναπροεξόφλησιν τὰ εἰς αὐτὴν προσκομιζόμενα γραμματῖα ἐφ' ὅσον ταῦτα πληροῦν τοὺς ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ προβλεπομένους ὄρους¹ — καὶ ν' ἀρνηθῇ τὴν ἀναπροεξόφλησιν δοθέντος ὅτι ἡ ἐκδοτικὴ τράπεζα δὲν κατευθύνει ἐκάστοτε τὴν προεξοφλητικὴν πολιτικὴν

¹ Καθ' ὅλας τὰς αὐθεντικὰς ἐρμηνείας τῶν εἰδικῶν διατάξεων τῶν καταστατικῶν τῶν ἐκδοτικῶν τραπεζῶν, ἡ ἀναπροεξόφλησις γραμματίων δὲν εἶναι δι' αὐτὰς ὑποχρεωτικὴ.

αὐτῆς ἀναλόγως τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ρευστότητος τῶν πιστωτικῶν τραπεζῶν, ἀλλ' ἀντιθέτως αἱ πιστωτικαὶ τράπεζαι ρυθμίζουν τὴν πολιτικὴν τῆς ρευστότητος αὐτῶν ἀναλόγως τῆς κοινωνικο-οικονομικῶς — ὑποτίθεται — προσανατολιζομένης πιστωτικῆς πολιτικῆς τῆς ἐκδοτικῆς τραπέζης. Δὲν εἶναι δυνατὴ β) δι' ἀνακλήσεως τῶν πιστώσεων ἐπὶ χρηματογράφων, διότι ἡ ἀνάκλησις αὐτὴ θὰ συνεπέφευρεν ἰσχυρὰν πτώσιν τῶν τιμῶν ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ, ἡ ἰσχυρὰ δὲ ὑποτίμησις περαιτέρω ἀνάκλησιν πιστώσεων ἐπὶ χρηματογράφων καὶ ἡ ἀνάκλησις αὐτὴ περαιτέρω ὑποτίμησιν. Διὰ τὸ νὰ δυνηθοῦν οἱ κάτοχοι τῶν εἰς ἐνέχυρον χρηματογράφων νὰ ἐξεύρουν τὰ ποσὰ τῶν ἐξοφλητέων πιστώσεων, θὰ συνεχίσουν τὴν ἐκποίησιν καὶ θὰ προκαλέσουν οὕτως ἐνδεχομένως ἢ θὰ ἐνισχύσουν προκληθέντα ἤδη πανικόν, θὰ κλονίσουν τὴν ἐμπιστοσύνην ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ ἐπὶ τὴν σταθερότητα τῆς πιστωτικῆς ὀργανώσεως τῆς χώρας καὶ θὰ ἐπισσωρεύσουν οὕτω συνεπειὰς ἔναντι τῶν ὁποίων ἀποτελεσματικὴ ἀντίδρασις μιᾶς μόνον τραπέζης, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς ἀντίδρασις ὅλων τῶν τραπεζῶν δὲν εἶναι εὐχερής. Καὶ δὲν εἶναι δυνατὴ γ) διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ δανεισμοῦ ἐν τῇ χρηματαγορᾷ ἐπιτυγχανομένου ὑπὸ μορφήν ἀποδοχῆς γραμματίων, διότι ἡ μέθοδος αὐτὴ δὲν εἶναι μόνον ἐπικίνδυνος ἐξ ἀπόψεως πίστεως τῆς τραπέζης, ἀλλ' ἔχει καὶ τὸ μέγαλον μειονέκτημα ὅτι ἀποστερεῖ τὴν ἀγορὰν ρευστῶν μέσων καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμὴν ἔχει αὕτη ἀνάγκη τούτων.

Δὲν εἶναι συνεπῶς ὑπερβολὴ ἐὰν λεχθῆ ὅτι αἱ θεωρητικαὶ προϋποθέσεις ἐν σχέσει μὲ τὴν δυνατότητα μετατροπῆς «ἀπολύτως ρευστῶν καὶ τοκοφόρων τοποθετήσεων» δὲν ἰσχύουν οὔτε προκειμένου περὶ τῶν λεγομένων «ἡμερησίων», διὰ διάρκειαν μιᾶς ἢ ὀλίγων ἡμερῶν χορηγουμένων χρηματιστηριακῶν πιστώσεων. Οὔτε κ' ἂν αἱ πιστώσεις αὗται εἶναι δυνατόν ν' ἀνακληθοῦν εἰς μεγάλην ἔκτασιν ἀμέσως καὶ ἀνωδύτως διὰ τὸν χρεώστην. Διότι καὶ αἱ πιστώσεις αὗται, αἱ ὁποῖαι θεωροῦνται γενικῶς ὑπὸ τῶν τραπεζῶν ὡς μὴ διαφέρουσαι οὐσιαστικῶς τῶν μετρητῶν ἐν τῷ ταμείῳ των, «ἀποτελοῦν στερεὸν μέρος τοῦ κεφαλαίου τῶν χρηματιστηριακῶν ἐργασιῶν, τὸ ὁποῖον ἀνακαλούμενον ἀποτόμως ἐν μεγάλῳ μέτρῳ, ὁδηγεῖ εἰς βεβαίαν καταστροφὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ χρηματογρά-

φων»¹ καὶ δι' αὐτῆς εἰς διασάλευσιν τῆς κοινωνικο-οικονομικῆς ἰσορροπίας.

Ἐκ τούτου καταφαίνεται ὅτι ἡ εἰς μετρητὸν χρῆμα ρευστότης τῶν πιστωτικῶν τραπεζῶν ὑπαγορεύεται πρωτίστως ἐκ λόγων ἀναγομένων εἰς ἐξυπηρέτησιν τῆς κοινωνικῆς οικονομίας καὶ ἐμμέσως μόνον ἐκ τοῦ συμφέροντος αὐτῶν τούτων τῶν ἐπὶ μέρος τραπεζῶν. Τοῦτο δὲ διότι ἐνῶ ἡ ἀνεπάρκεια ἢ ἔλλειψις ρευστότητος εἰς μετρητὸν ἀπέβη εἰς τὸ παρελθὸν καὶ ἀποβαίνει ἔτι μᾶλλον μετὰ βεβαιότητος εἰς τὸ μέλλον εἰς βάρος τοῦ ἐθνικο-οικονομικοῦ συνόλου εἶναι ἀπὸ μιᾶς ἀπόψεως ἐξυπηρετικὴ τοῦ στενοῦ συμφέροντος τῶν τραπεζῶν ὡς ἐνισχύουσα τὴν ἀποδοτικότητα αὐτῶν, δεδομένου ὅτι ὅσον περιορίζεται τὸ ποσὸν τῶν μετρητῶν διαθεσίμων τῶν τραπεζῶν, ἐπὶ τοσοῦτον μειοῦται τὸ νεκρὸν μηδὲν ἀποδίδον ποσὸν τῶν χρηματικῶν μέσων αὐτῶν. Ἐπιτακτικῆ ὡς ἐκ τούτου προβάλλει ἡ ἀνάγκη ὅπως αἱ τράπεζαι προτάσσουν κατὰ τὴν ρύθμισιν τῆς εἰς μετρητὸν ρευστότητος αὐτῶν τὰς κοινωνικο-οικονομικὰς τῶν ἰδιωτικοοικονομικῶν ἐπιδιώξεων καὶ συμφερόντων. Ὁ ἔλεγχος τῆς τηρήσεως ἢ ὄχι τῆς ἀρχῆς αὐτῆς δὲν εἶναι εὐκόλος. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπεστηρίχθησαν κατὰ καιροὺς καὶ πολλαπλῶς ὠρισμένοι τρόποι νομοθετικοῦ καθορισμοῦ τῆς ρευστότητος εἰς μετρητά. Ἡ ἰδέα αὐτὴ ἔλαβε πρακτικὸν περιεχόμενον μόνον εἰς ὀλίγας χώρας: ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, ἐν Σουηδία, Νορβηγία, Δανία, Χιλῆ, ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐσχάτως ἐν Γερμανίᾳ². Καὶ εἰς τὰς ὀλί-

¹ W. Zimmermann, die Bank, Jahrgang 1922, I σελ. 493.

² Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ὑπεχρεώθησαν αἱ τράπεζαι, δυνάμει νόμου, ὅπως τηροῦν πάντοτε διαθέσιμον μετρητὸν νόμισμα ποσοῦ ἀνερχομένου ἤδη εἰς 3 %, 7 %, 10 % καὶ 13 % τῶν καταθέσεων αὐτῶν ἀναλόγως δηλαδὴ τῆς πόλεως ἢ τῆς περιοχῆς ἐν ἣ ἔδρευει ἐκάστη τράπεζα καὶ τῆς προθεσμίας τῶν καταθέσεων. Οὕτω προκειμένου

α) περὶ βραχυπροθέσμων καταθέσεων:

13 % διὰ τραπεζῆς λειτουργούσας εἰς πόλεις ἔνθα ἔδρευουν κεντρικαὶ ἀποθεματικαὶ τράπεζαι (New York, Chicago),

10% διὰ τραπεζῆς λειτουργούσας εἰς πόλεις ἔνθα ἔδρευουν ἀποθεματικαὶ τράπεζαι.

7% διὰ τραπεζῆς λειτουργούσας εἰς πόλεις ἔνθα δὲν ἔδρευουν ἀποθεματικαὶ τράπεζαι.

β) περὶ καταθέσεων προθεσμίας μακροτέρας τοῦ μηνός:

3 % δι' ὅλας γενικῶς τὰς τραπεζῆς, ἀνεξαρτήτως τῆς πόλεως ἐν ἣ αὐταὶ ἔχουν τὴν ἔδραν των.

γας ὅμως χώρας εἰς τὰς ὁποίας ἐφηρμόσθη ἢ διὰ νόμου ἐπιβολὴ ὠρισμένης ρευστότητος ὅν ὑπῆρξεν ἀπογελεσματική. Τὸ ἀδιέξοδον εἰς τὸ ὁποῖον περιῆλθον ἐν ἔτει 1907 καὶ 1930/31 αἱ τράπεζαι ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις ἀπέδειξαν ἄρκούντως τὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ μέτρου τούτου. Δὲν ἀπεδείχθη ὅμως μόνον ἀπλῶς ἀνεπαρκῆς ἢ διὰ νόμου ἐπιβολὴ ὠρισμένης ρευστότητος εἰς μετρητόν, ἀλλὰ δύναται ἐν ταύτῳ νὰ ἀποθῆ καὶ λίαν ἐπικίνδυνος, καθ' ὅσον ὁ διὰ τῆς νομοθετικῆς ὁδοῦ καθορισμὸς τῆς ἀναλογίας τοῦ ποσοῦ μετρητοῦ νομίσματος πρὸς τὸ ποσὸν τῶν καταθέσεων, κατὰ μίαν ὠρισμένην σταθερὰν κλίμακα, συντελεῖ εὐκόλως εἰς τὴν μείωσιν τῆς προσοχῆς τῶν τραπεζῶν ὅσον ἀφορᾷ τὴν φύσιν καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ ὑπολοίπου μέρους τοῦ ἐνεργητικοῦ αὐτῶν. Διότι οἱ διευθύνοντες τὰς τραπεζὰς ἐπαναπαύονται ἐπὶ τῆς ἰδέας ὅτι ἐκπληροῦν—ἐφ' ὅσον συμμορφοῦνται πρὸς τὸ γράμμα τοῦ ἰσχύοντος νομοθετήματος—τὸ ἐπιβεβλημένον εἰς αὐτοὺς καθῆκον καὶ παρασύρονται οὕτω εἰς τοποθετήσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι ἴσως αἱ ἐνδεδειγμέναι. Ἐκτὸς τούτου ἡ πολιτικὴ τοῦ διὰ νόμου καθορισμοῦ τῆς τηρητέας σχέσεως μεταξὺ ποσοῦ καταθέσεων καὶ μετρητοῦ νομίσματος εἶναι ἐπικίνδυνος καὶ ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ἡ διὰ διατάξεως νόμου θεσπιζομένη σχέσις αὕτη εἶναι ἐκ τῶν προτέρων ὠρισμένη νὰ ἰσχύσῃ εἰς τὰς ὁμα-

---

Εἰς τὴν Γερμανίαν ὑπεχρεώθησαν ὅλα τὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα τῆς χώρας — δυνάμει τοῦ νόμου ἀπὸ 5 Δεκεμβρίου 1934 — ὅπως τηροῦν διαθεσίμον μετρητόν νόμισμα, τὸ ποσὸν τοῦ ὁποίου καθοριζόμενον ὑπὸ εἰδικοῦ συμβουλίου ἀναλόγως τῆς κατηγορίας τῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων, δύναται ν' ἀνέλθῃ μέχρι 10 % τοῦ συνόλου τῶν καταθέσεων.

Εἰς τὴν Δανίαν τὸ ποσὸν τῶν διαθεσίμων μετρητῶν ὀρίζεται ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου τῆς πιστωτικῆς τραπεζῆς ἀπὸ 1 — 3 % τοῦ συνόλου τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς. Αἱ ἐντὸς τοῦ μηνὸς ἀπαιτηταὶ ὑποχρεώσεις πρέπει νὰ καλύπτονται κατὰ 15 % διὰ μετρητοῦ χρήματος καὶ κατὰ τι ποσοστὸν διὰ γραμματίων καὶ χρηματογράφων.

Εἰς τὴν Χιλὴν τὸ ποσὸν διαθεσίμων μετρητῶν δὲν δύναται νὰ εἶναι κατώτερον τῶν 20 % τοῦ ποσοῦ βραχυπροθέσμων καταθέσεων — μέχρι 30 ἡμερῶν — καὶ 8 % τοῦ συνολικοῦ ποσοῦ τῶν ὑποχρεώσεων τῆς πιστωτικῆς τραπεζῆς.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα πᾶσα τράπεζα, ἐκτελοῦσα ἐργασίας ὑποχρεοῦται, ὅπως τηρῆ εἰς διαθέσιμα ρευστὰ εἰς δραχμάς, εἴτε ἐν τοῖς ταμείοις τῆς εἴτε παρὰ τῆ Τραπεζῆ τῆς Ἑλλάδος, εἴτε παρ' ἀμφοτέροις, ποσόν, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ 12 % τῶν εἰς δραχμάς καταθέσεων ὅψεως καὶ ταμιευτηρίου.

λάς, ὅπως καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκτάκτου ἀνάγκης μετρητοῦ νομίσματος.

Τὰ μειονεκτήματα αὐτὰ τοῦ νομοθετικοῦ καθορισμοῦ σταθερᾶς τινος σχέσεως μεταξύ ὑποχρεώσεων καὶ διαθεσίμου μετρητοῦ νομίσματος συνετέλεσαν ὥστε νὰ μὴν ἐπεκταθῆ τὸ μέτρον τοῦτο εἰς περισσοτέρας χώρας. Ἡ ἐπέκτασις ἄλλως τε αὐτὴ ἐπιβλαβῆ μᾶλλον ἢ εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν θὰ εἶχε. Διότι αἱ ἐκάστοτε συνθῆκαι καὶ αἱ περιστάσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας λειτουργοῦν αἱ τράπεζαι εἶναι τόσον ἀνόμοιαι, ὥστε ἡ σχέσις μεταξύ ὑποχρεώσεων καὶ διαθεσίμου μετρητοῦ νομίσματος, ἡ ὁποία θὰ ἦτο ἰδεώδης διὰ μίαν ὠρισμένην τράπεζαν, θὰ ἀπεδεικνύετο ἐν πολλοῖς συντριπτικὴ δι' ἄλλην τράπεζαν, ὑπὸ διαφορετικὰς τοπικὰς καὶ χρονικὰς συνθήκας λειτουργοῦσαν.

Ἄλλὰ καὶ ἀνεξαρτήτως τούτων, τὸ μέτρον τοῦτο τῆς νομοθετικῆς ρυθμίσεως τῆς ρευστότητος τῶν πιστωτικῶν τραπεζῶν εἶναι ἐν τῇ πράξει ἀνεφάρμοστον διότι, ὡς εἶναι φανερόν, ἡ σχέσις ρευστότητος ἀναφέρεται εἰς μίαν ὠρισμένην ἡμέραν ἢ μίαν ὠρισμένην ὥραν. Τὰ ἐνεργητικὰ ὅμως καὶ παθητικὰ στοιχεῖα τῶν τραπεζῶν ὑπόκεινται, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν τραπεζικῶν ἐργασιῶν, εἰς συνεχεῖς μεταβολάς, τὰς ὁποίας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παρακολουθῆ καὶ νὰ ἐξακριβώνη οἷον-δήποτε σύστημα ἐλέγχου.

Ἐξ ἄλλου, πρέπει ἐνταῦθα νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ καθ' οἷονδήποτε τρόπον ἐνίσχυσις τῆς εἰς μετρητὸν χρῆμα ρευστότητος τῆς τραπέζης δὲν λύει τὸ πραγματικὸν πρόβλημα τῆς ρευστότητος. Διότι ἐκ τῆς σχέσεως μεταξύ, ἀφ' ἑνός, τῶν καλουμένων ρευστῶν στοιχείων πρώτου ἢ τῶν τοιούτων πρώτου καὶ δευτέρου βαθμοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν ὑποχρεώσεων οὐδέποτε προκύπτει ἡ πραγματικὴ οἰκονομικὴ εὐκινησίαι πιστωτικῆς τινος τραπέζης, δεδομένου ὅτι ἡ σχέσις αὕτη δεικνύει τὸ πολὺ καὶ μόνον τὰς ἀναλογίας εἰς τὰς ὁποίας εὐρίσκονται καθ' ὠρισμένα χρονικὰ σημεία αἱ διάφοροι κατηγορίαι τοποθετήσεων τῆς τραπέζης, ἀλλὰ καὶ ταύτας πάλιν ἐν πολλοῖς εἰκονικῶς ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ἐν τῇ πράξει αἱ ἀναλογίαι αὗται ἀλλοιοῦνται συνήθως σκοπίμως ὑπὸ τῶν ἰδίων τραπεζῶν ἐν τῇ καταβαλλομένῃ προσπαθείᾳ πρὸς «καλλωπισμὸν» τῶν ἰσολογισμῶν αὐτῶν.

Ἐκ τούτων ἔπεται, ὅτι οἷοσδήποτε ἔλεγχος ἢ ἐξέτασις τῆς

ρευστότητος τῆς τραπέζης εἶναι κατ' ἀνάγκην ἑλλειπῆς καὶ δὲν δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς θετικόν τι ἀποτέλεσμα, ἂν δὲν ἐπεκταθῆ οὗτος εἰδικώτερον ἐφ' ἑκάστου τῶν στοιχείων ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ τῆς τραπέζης. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι, τὸ συνήθως ὡς κατ' ἐξοχὴν «ρευστὸν» χαρακτηριζόμενον ἐνεργητικὸν στοιχεῖον «γραμμᾶτια» δὲν δύναται νὰ ἰσχύσῃ τῷ ὄντι ὡς τοιοῦτον, ἂν δὲν εἶναι πραγματικῶς ἀμέσως ἢ μετὰ βραχὺ διάστημα ληξιπρόθεσμον ἢ ἂν δὲν τυγχάνῃ ἀναπροεξοφλήσιμον ἢ, ἂν τυγχάνῃ μὲν ἀναπροεξοφλήσιμον, ἀλλὰ δὲν παρέχεται εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπέζης ἢ δυνατῆς ἀναπροεξοφλήσεως. Γραμμᾶτια, ἐξ ἄλλου, τὰ ὅποια ἐκ πείρας θεωροῦνται ὡς ἀνανεώσιμα καὶ τὰ ὅποια δὲν πληροῦν τοὺς ὅρους ἀναπροεξοφλήσεως, δὲν εἶναι εὐκολώτερον μετατρέπτα εἰς χρήμα πάσης ἄλλης μακροπροθέσμου τοποθετήσεως καὶ δὲν πλεονεκτοῦν τῆς τελευταίας, εἰ μὴ μόνον κατὰ τὸ δικονομικῶς ἀναιτιῶδες τῆς ἐκ τούτων ἐνοχῆς.

Ἐξ ἴσου ἀβέβαιον θὰ ἦτο οἷονδήποτε συμπέρασμα ἐν σχέσει μὲ τὴν κατάστασιν ρευστότητος πιστωτικῆς τινος τραπέζης, τὸ ὅποιον ἤθελεν ἐξαχθῆ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ποσότητος τοῦ ἐνεργητικοῦ στοιχείου «χρηματογράφα». Διότι καὶ τὸ στοιχεῖον τοῦτο εἶναι ρευστοποιήσιμον ὑπὸ προϋποθέσεις, οἷαι εἶναι ἢ δυνατῆς ἐκποιήσεως ἢ ἢ δυνατῆς ἐνεχυριάσεως αὐτοῦ. Αἱ δυνατότητες ὅμως αὐταὶ δὲν εἶναι εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις δεδομένα. Καὶ δὲν εἶναι δεδομένα, καθ' ὅσον ὑπάρχουν, ὡς γνωστόν, χρηματογράφα ὡς, ἐπὶ παραδείγματι, τὰ χρηματογράφα ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἡ τιμὴ δὲν ἀναγράφεται ἐπισήμως εἰς τὰ χρηματιστηριακὰ δελτία, ἢ καὶ κατηγορίαι ἀκόμη τοιούτων, τῶν ὁποίων αἱ τιμαὶ ἀναγράφονται εἰς τὰ ἐπίσημα δελτία, ἀλλὰ δὲν ἐξασφαλίζουν τὴν δυνατότητα πωλήσεως πρὸς ἄμεσον ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναλήψεων τῶν εἰς αὐτὰ ἐπενδυθέντων χρηματικῶν μέσων τῶν καταθετῶν. Ἐφ' ὅσον δὲ δὲν παρέχουν τὴν ἐξασφάλισιν τῆς δυνατότητος αὐτῆς, ἀποτελοῦν τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἐνεργητικοῦ ἐν τῇ πραγματικότητι, ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, ὅχι ρευστὰς ἀλλὰ τοποθετήσεις ἐπὶ ἐνεχύρῳ περιουσιακῶν στοιχείων, τῶν ὁποίων ἢ ἄνευ ζημιῶν μετατροπὴ εἰς χρήμα εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον δυσχερῆς, ἰδίως ὅταν πρόκειται ἢ μετατροπὴ αὐτῆ νὰ γίνῃ διὰ πωλήσεως εἰς χρηματαγοράς περιορισμένης σχετικῶς εὐρύτητος. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ τράπε-

ζαι περιέρχονται εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν εἰς τὴν ἀνάγκην ἢ νὰ ὑποστοῦν ζημίας ἢ νὰ μετατρέψουν τὰς βραχυπροθέσμους ταύτας ἐπενδύσεις εἰς μακροπροθέσμους, νὰ τὰς μεταβάλουν δηλαδή καὶ τύποις εἰς τοποθετήσεις μακρᾶς διαρκείας, ἢ νὰ παραχωρήσουν ταύτας ὡς ἐνέχυρον. Ἄλλ' ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει, αἱ τράπεζαι θὰ ἐνεφάνιζαν ἑαυτὰς εὐρισκομένας ἐν μεγάλῃ ἀπορίᾳ καὶ θὰ διεκινδύνευον διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὴν ἀξιοπιστίαν καὶ ἐπιβολὴν αὐτῶν.

Ἐτερον ἐνεργητικὸν στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον χρήζει ἐξετάσεως προκειμένου νὰ κρίνη τις περὶ τῆς ρευστότητος τῆς πιστωτικῆς τραπέζης, εἶναι αἱ προκαταβολαὶ ἐπὶ ἐμπορευμάτων. Ὑπὸ τὸ στοιχεῖον τοῦτο καλύπτονται κυρίως αἱ λεγόμεναι Rembourses, πιστώσεις δηλαδή χρηματοδοτήσεως τῶν διεθνῶν μεταφορῶν καὶ ἀποθηκεύσεων ἐμπορευμάτων, αἱ ὁποῖαι διενεργοῦνται κατὰ τὸν ἐξῆς μηχανισμόν: ὁ ἔμπορος τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀγοράζει εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπορεύματα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ πληρώσῃ εἰ μὴ μετὰ τὴν ἄφιξιν καὶ τὴν διάθεσιν αὐτῶν εἰς τὴν χώραν τοῦ προορισμοῦ των. Ὁ πωλητὴς τῶν ἐμπορευμάτων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ δὲν δύναται νὰ ἐκδώσῃ διὰ τὸ ποσὸν ἀξίας τῶν ἐμπορευμάτων συναλλαγματικὴν ἐπὶ τοῦ ἀγοραστοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ, διότι τὸ ὄνομα τοῦ τελευταίου τούτου εἶναι ἄγνωστον εἰς τὴν χώραν τῆς ἀγορᾶς τῶν ἐμπορευμάτων καὶ αἱ ἐκεῖ τράπεζαι δὲν θὰ ἦσαν διατεθειμέναι νὰ προεξοφλήσουν τὴν συναλλαγματικὴν αὐτὴν. Διὰ νὰ παρακαμφθῇ ἡ δυσκολία αὕτη, ὁ ἀγοραστής τοῦ ἐμπορεύματος ἀπευθύνεται εἰς τράπεζαν τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἡ ὁποῖα ἀποδέχεται τὴν ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου τούτου ἐκδοθεῖσαν ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ εἰς διαταγὴν τοῦ πωλητοῦ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἢ καὶ ἀπλῶς εἰς διαταγὴν τοῦ κομιστοῦ ἐκδοθεῖσαν συναλλαγματικὴν καὶ ἐνεχυριάζει εἰς τὴν ἀποδεχθεῖσαν τράπεζαν τὸ εἰσέτι εἰς τὸ ἐξωτερικὸν εὐρισκόμενον ἐμπόρευμα. Ἡ πίστωση ἐν προκειμένῳ ἐχορηγήθη διὰ μόνης τῆς ἀποδοχῆς τῆς συναλλαγματικῆς ἐκ μέρους τῆς τραπέζης τοῦ ἐσωτερικοῦ. Ἰδιὰ χρηματικὰ μέσα δὲν ἐχρησιμοποίησεν ἢ τράπεζα αὐτὴ διὰ τὴν χρηματοδότησιν τῆς ἐμπορικῆς ταύτης πράξεως. Ἀπλῶς διὰ τῆς παρεμβάσεως αὐτῆς ἐκινήτοποίησε πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν χρηματικὰ μέσα ἄλλης τραπέζης καὶ μάλιστα τῆς τραπε-

ζης τοῦ ἐξωτερικοῦ. Εἶναι ὅθεν πρόδηλον, ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ἐνεργητικῶν στοιχείων τὰ ὁποῖα, οὕτως εἰπεῖν, διέρχονται ἀπλῶς ἐκ τῆς τραπέζης ἐξαλειφόμενα ἀφ' ἐαυτῶν μὲ τὴν περαίωσιν τῆς σχετικῆς ἐμπορικῆς πράξεως καὶ ἅτινα δὲν δύνανται, ἐν περιπτώσει ἀνάγκης τῆς τραπέζης, ν' ἀποτελέσουν ὅπωςδῆποτε βάσιν ἐνισχύσεως τῆς ρευστότητος αὐτῆς. Ἐκτὸς τούτων δεόντ' ἀνασημειωθῆ ὅτι αἱ προκαταβολαὶ τοῦ εἴδους τούτου ἠλλοιώθησαν, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, κατὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν διὰ τῆς καθιερώσεως τῶν λεγομένων «πλαστῶν rembourseries», αἱ ὁποῖαι δὲν χορηγοῦνται ὅπως αἱ γνήσiai τοιαῦται ἐπὶ τῇ βάσει πραγματικῶν, ἀλλὰ πλαστῶν ἐμπορικῶν πράξεων μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι, ὅτι αἱ πιστώσεις τοῦ εἴδους τούτου ἐκτείνονται πολὺ πέραν τῶν ἀντιστοίχων ἐμπορικῶν πράξεων καὶ συγκαλύπτουν οὕτω εἰς μεγάλην ἔκτασιν πιστώσεις ἐξομοιουμένας πρὸς τοιαύτας τρεχουμένων λογαριασμῶν. Αἱ συνέπειαι τῆς νοθείας ταύτης τοῦ ἐνεργητικοῦ στοιχείου «προκαταβολαὶ ἐπὶ ἐμπορευμάτων» ἐπὶ τῆς ρευστότητος τῶν τραπεζῶν εἶναι ἔκδηλοι.

Ἀπομένει ἤδη νὰ ἐξετασθῆ ἡ σημασία τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ ἐν γένει σύνθεσις τῶν παθητικῶν στοιχείων, ἡ σύνθεσις δηλαδὴ τῶν ὑποχρεώσεων τῆς πιστωτικῆς τραπέζης διὰ τὴν ρευστότητα αὐτῆς. Αἱ ποικίλαι μορφαὶ τῶν ἀναλαμβανομένων ὑποχρεώσεων τῶν πιστωτικῶν τραπεζῶν δύνανται, ἐξ ἀπόψεως ἰδίᾳ σημασίας ὡς πρὸς τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ρευστότητος, νὰ διακριθοῦν εἰς δύο κατηγορίας : Τὴν κατηγορίαν τῶν φυσιολογικῶς προσκομιζομένων τῇ τραπέζῃ ἢ τῶν δημιουργουμένων ὑπὸ τῆς τραπέζης μέσων καὶ τὴν κατηγορίαν τῶν τεχνητῶς προσελκυομένων ἢ ἀναζητουμένων ὑπὸ τῆς τραπέζης μέσων. Εἰς τὴν πρώτην τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν ἀνήκουν αἱ διάφοροι ἀνωτέρω (σελίς 20 τοῦ παρόντος, 185 τοῦ τεύχους τῆς Ἐπιθεωρήσεως) ἀναλυόμεναι μορφαὶ καταθέσεων χρηματικῶν κεφαλαίων ἐσωτερικῆς—ἐθνικῆς προελεύσεως. Εἰς τὴν δευτέραν αἱ καταθέσεις χρηματικῶν κεφαλαίων ἐξωτερικῆς—διεθνοῦς προελεύσεως.

Αἱ πρῶται, δηλαδή αἱ καταθέσεις ἐσωτερικῆς— ἐθνικῆς προελεύσεως, ἀποτελοῦν, ἐν σχέσει πρὸς τὰς δευτέρας, τὰς καταθέσεις ἐξωτερικῆς — διεθνoῦς προελεύσεως, τὸ μέγιστον καὶ ἐξ ἀπόψεως διαρκείας παραμονῆς τὸ ἀσυγκρίτως σταθερώτερον μέρος τῶν ὑποχρεώσεων τῶν τραπεζῶν. Τὸ ἀσυγκρίτως σταθερώτερον, ὄχι τὸ ἀπολύτως σταθερόν, διότι καὶ αὗται ὑπόκεινται βεβαίως εἰς διακυμάνσεις, αἵτινες ποικίλλουν κατὰ τὴν ἔντασιν ἀναλόγως τοῦ χαρακτῆρος τοῦ πιστωτικοῦ ἰδρύματος καὶ τῆς συνθέσεως τῶν πελατῶν αὐτοῦ. Οὕτω, προκειμένου περὶ πιστωτικῶν ἰδρυμάτων, τῶν ὁποίων αἱ ὑποχρεώσεις σύγκεινται ἐκ καταθέσεων ὠρισμένων κλάδων τῆς οἰκονομίας ἢ ὠρισμένων τάξεων τῆς κοινωνίας, προκειμένου δηλαδή περὶ εἰδικῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων, ὅπως εἶναι π. χ. αἱ γεωργικαὶ τράπεζαι, αἱ βιομηχανικαί, ἐπαγγελματικαὶ ἢ αἱ ὑπαλληλικαὶ τράπεζαι — εἰδικὰ ταμεῖα — αἱ διακυμάνσεις καταθέσεων - ἀναλήψεων εἶναι ἐντονώτεραι τῶν διακυμάνσεων τῶν πιστωτικῶν τραπεζῶν γενικῆς ἐπιδόσεως, εἰς τὰς ὁποίας ἡ πολυειδία τῶν ἐργασιῶν ἐπιφέρει μίαν ἐκτεταμένην διαλείανσιν εἰς τὰς διακυμάνσεις ταύτας. Ἀναλόγως τῆς διαφορᾶς ταύτης τῆς ἐντάσεως τὴν ὁποίαν διαγράφουν αἱ ἀναλήψεις - καταθέσεις εἰς τὰ ἐπὶ μέρους πιστωτικὰ ἰδρύματα, διαφέρει καὶ τὸ ποσὸν τῶν διαθεσίμων ρευστῶν μέσων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἐκάστοτε ἐγειρομένων ἀπαιτήσεων. Ἐξ οὗ ἔπεται, ὅτι τὸ μέτρον τῆς ρευστότητος διαφέρει ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ πιστωτικοῦ ἰδρύματος, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἔκτασις διαθεσίμων, ἢ ὁποία εἶναι ἐπαρκῆς δι' ἓνα πιστωτικὸν ἴδρυμα μὲ ὠρισμένην σύνθεσιν παθητικοῦ κατὰ ἓνα δεδομένον χρονικὸν σημεῖον, νὰ κρίνεται ἀνεπαρκῆς δι' ἄλλον ἴδρυμα μὲ διάφορον σύνθεσιν ὑποχρεώσεων ἢ καὶ διὰ τὸ ἴδιον πιστωτικὸν ἴδρυμα κατὰ ἓνα ἄλλο χρονικὸν σημεῖον.

Αἱ δεύτεραι, δηλαδή αἱ καταθέσεις ἐκ χρηματικῶν μέσων ἐξωτερικῆς—διεθνoῦς προελεύσεως, τὰ ὁποῖα μεταφέρονται ἀπὸ χώρας εἰς χώραν ἐλκυόμενα κυρίως ἐκ τῶν διαφορῶν τῆς ἀμοιβῆς, δηλαδή τοῦ τόκου ἐπὶ καταθέσεων καὶ τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζονται διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν αὐτῶν εὐπάθειαν ἐναντι γεγονότων γενικῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς φύσεως, συνεπάγονται εἰδικὰς ὑποχρεώσεις διὰ τὰς πιστωτικὰς τραπεζάς. Ὑποχρεώσεις συνισταμένας εἰς τὴν διατήρησιν ἐκτάκτως ἐνισχυμένης ρευστότητος ὑπὸ μορφήν ἐν πολλοῖς καταθέσεων

εἰς τραπέζας τοῦ ἔξωτερικοῦ, ἐπὶ θυσία τῶν ἐντεῦθεν προκυπτουσῶν ζημιῶν ἐκ διαφορῶν μεταξὺ ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ τόκου. Οὕτως, ὅσον μεγαλειτέρα εἶναι ἡ συμμετοχὴ καταθέσεων τοῦ εἴδους τούτου εἰς τὰς ὑποχρεώσεις πιστωτικῆς τινος τραπέζης, ἐπὶ τοσοῦτον μεγαλειτέρα εἶναι ἡ ἀπαιτούμενη ποσότης διαθέσιμων ρευστῶν μέσων καὶ τ'ἀνάπαλιν. Τράπεζα μὲ μεγάλην συμμετοχὴν ἀλλοδαπῶν χρηματικῶν μέσων εἰς τὸ σύνολον τῶν καταθέσεων αὐτῆς καὶ μὲ ὑψηλὸν σχετικῶς ποσοστὸν ρευστῶν μέσων ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς, δύναται νὰ εἶναι ἐξ ἀπόψεως ρευστότητος ἀσθενεστέρα ἄλλης τραπέζης μὲ χαμηλὸν ποσοστὸν ρευστῶν μέσων καὶ περιορισμένην συμμετοχὴν ἀλλοδαπῶν χρηματικῶν κεφαλαίων εἰς τὸ σύνολον τοῦ παθητικοῦ αὐτῆς. Ἀπόδειξιν τούτου παρέχει ἡ κατάστασις τῆς ρευστότητος τῶν πιστωτικῶν τραπεζῶν τῆς Γερμανίας κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους 1930, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς ρευστότητος αὐτῶν κατὰ τὸν ἴδιον μῆνα τοῦ 1933¹. Συμφώνως πρὸς αὐτήν, τὰ ρευστὰ στοιχεῖα τ. ἔ. τὰ μετρητὰ, τὰ ξένα νομίσματα, τὰ γραμμάτια, τὰ δάνεια *en geront*, τὰ δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ χρηματογράφων καὶ τὰ δάνεια ἐπὶ φορτωτικῶν ἐγγράφων ἀπετέλουν κατὰ τὴν πρώτην τῶν ἀνωτέρω χρονολογιῶν τὰ 54% τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῶν, ἐνῶ κατὰ τὴν δευτέραν τὰ 37%. Ἡ ἐκ πρώτης ὄψεως ἰσχυρὰ ρευστότης τοῦ 1930 ἦτο, ὡς ἀπεδείχθη ἐν τῇ πραγματικότητι, ἀσθενεστέρα τῆς τοῦ 1933, διότι ἐν τῷ μεταξὺ αἱ ἀθρόαι ἀναλήψεις τῶν ἀλλοδαπῶν χρηματικῶν μέσων ἐμείωσαν τὰς εἰς τοιαῦτα ἀμέσως ἀπαιτητὰ μέσα ὑποχρεώσεις τῶν τραπεζῶν καὶ συνεπῶς τὴν ἀνάγκην διατηρήσεως ὑψηλοῦ ποσοστοῦ ρευστῶν στοιχείων.

Ἐκ τῶν ἀναπτυχθέντων καταφαίνεται ὅτι ἡ διακρίθωσις τῆς πραγματικῆς, τῆς ἀληθοῦς ρευστότητος τῶν πιστωτικῶν τραπεζῶν προϋποθέτει ἐκάστοτε πλήρη ἀνάλυσιν τοῦ συνόλου τῶν ὑποχρεώσεων καὶ ἀπαιτήσεων αὐτῶν, πλήρη δηλαδὴ ἀνάλυσιν τῶν ἐπὶ μέρος ἐνεργητικῶν καὶ παθητικῶν στοιχείων καὶ διονύχισιν τῆς ποιοτικῆς συνθέσεως αὐτῶν.

¹ Ἰδὲ Karl Nordhoff, über die Liquiditätsfrage, Untersuchungen des Bankwesens 1933 I Teil 1 Band σελ. 488.